

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

10^E JAARGANG

WOENSDAG 2 DECEMBER 1925

No. 518

INHOUD.

	Blz.
DE INDISCHE FINANCIËN II (Slot) door C. van den Bussche	1054
Cultuur van Jute-achtige gewassen en Jute-textielnijverheid in Nederlandsch Oost-Indië door J. F. Metzelaar	1057
Zuiderzoekwesties. De volgorde der inpolderingen, door S. L. Louwes	1058
De 6e N.-I. Jaarbeurs en Jaarmarkt te Bandoeng door A. E. Simon Thomas	1059
De Nederlandsche Uitvoermaatschappij II door K. Huijsinga	1060
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Verlaging van het Rijksbankdisconto? door Prof. Dr. Kurt Singer	1063
AANTEKENINGEN:	
De kwaliteit van de Javasuiker	1064
Suikerproductie der wereld	1064
Bescherming van de gedistilleerd industrie	1065
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1066—1072
Geldkoersen.	Bankstaten.
Wisselkoersen.	Effectenbeurzen.
	Goederenhandel.
	Verkeerswezen.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Wd. Algemeen Secretaris: Mr. Q. J. Terpstra.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

COMMISSIE VAN ADVIES.

J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.
 Gedelegeerde leden: Prof. Mr. D. van Blom;
 Prof. Mr. H. R. Ribbius.

Redacteur-Secretaris: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

1 DECEMBER 1925.

In den toestand van de geldmarkt kwam geen verandering. Aanvankelijk was er iets meer aanbod van geld voor particulier disconto, maar in het midden der week werd dit weder veel geringer en was het aanbod van wissels overwegend. Geopend op $3\frac{7}{16}$ à $3\frac{3}{4}$ pCt. werd Woensdag weder voor $3\frac{1}{2}$ pCt. afgedaan; in den regel kon men echter voor $3\frac{7}{16}$ pCt. slagen. De prolongatierente noteerde meestal $3\frac{3}{4}$ pCt. Ook deze week was alleén call geld overvloedig, waarin zelfs gisteren op den ultimo geen verandering van beteekenis kwam.

* * *

De balans van De Nederlandsche Bank geeft weinig veranderingen van beteekenis te zien. De post binnenlandsche wissels blijkt van f 73,8 millioen tot f 71,9 millioen te zijn teruggelopen. De beleeningen stegen, in verband met de maandwisseling, van f 129 millioen tot f 136,4 millioen. Evenals verleden week is ook thans geen schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank ondergebracht. Het tegoed van het Rijk, dat de

vorige weekstaat had aan te wijzen, maakte echter plaats voor een debetsaldo ten bedrage van f 5,5 millioen.

De voorraad gouden munt verminderde ten gevolge van het in circulatie brengen van gouden tienguldenstukken met f 3,9 millioen. Het hoofd gouden muntmateriaal vertoont een vermeerdering van f 1,3 millioen. De zilvervoorraad der Bank bleef vrijwel op dezelfde hoogte. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen onder het actief stegen resp. met f 200.000 en f 700.000.

De biljettencirculatie klom van f 880,3 millioen tot f 906,1 millioen. De rekeningcourant-saldi van anderen daalden met f 6,5 millioen. Het beschikbaar metaalsaldo blijkt met f 4,4 millioen te zijn teruggelopen. Het dekkingspercentage bedraagt 51.

* * *

De wisselmarkt vertoonde ongeveer hetzelfde beeld als de vorige week. De goudwissels waren vast, in verband met verwachtingen omtrent stijvere geldkoersen in New York en Londen; de koersen ondergingen nochtans weinig verandering. Londen opende op 12,04% en steeg tot 12,05%. Nadat echter de verwachte discontoverhooging uitbleef, zakte de koers weder in tot 12,05. Dollars openden direct $\frac{1}{8}$ cent hooger, maar bleven verder de geheele week vrijwel onveranderd. Fransche francs waren weder flauw. Vooral in het midden der week was het aanbod zeer groot, zoodat voor den recordkoers van 9,28 werd afgedaan. Nadat na lang aarzelen een nieuw Ministerie gevormd was, werd de stemming beter en trad een herstel tot 9,65 à 9,75 in. Omtrent de overige wissels valt alleen op te merken een flauwere stemming voor Madrid, dat voorbijgaand inzakte tot 35,10 en de nog steeds aanhoudende vrij groote schommelingen voor Oslo en Kopenhagen, die echter weinig verandering brachten in het niveau van deze wissels.

LONDEN, 30 NOVEMBER 1925.

De afgelopen week bracht de gebruikelijke geldbehoefte, die het einde van een maand kenmerken, doch daar de geldmarkt hare maatregelen reeds vroeg in de week nam door een ruim bedrag van de Bank van Engeland te leenen, was de toestand op Vrijdag reeds en ook heden gemakkelijk. De groote dividendbetalingen begin December zullen nu verder de markt, voor een korte wijle althans, ruim houden.

De discontomarkt toonde zich zeer terecht uiterst voorzichtig, daar het nog steeds niet te overzien is of de Bank van Engeland niet door buitenlandsche invloeden gedwongen zal worden haar discontopercentage te verhoogen. Driemaands bankwissels bleven dan ook vast op $3\frac{15}{16}$ pCt.

Dollars onveranderd op 4,84%. Gulden werden iets goedkoper en sluiten op 12,05.

DE INDISCHE FINANCIËN.

II (Slot).

Na deze globale uiteenzetting van de wijze, waarop de verbetering van den financieelen toestand in Indië tot stand is gekomen, kan overgegaan worden tot de vraag, of de toestand, zooals hij aan de hand van de ontwerp-begrooting voor 1926 kan worden geschilderd, in absoluten zin als gunstig of als minder bevredigend moet worden gekenschetst. Daarbij is een zeer belangrijk punt of, indien eene sluitende begrooting voor den gewonen dienst is tot stand gebracht, tevens zekerheid is verkregen, dat niet op het onbezwaard Landsvermogen wordt ingeteerd, dan wel — indien zoodanig vermogen niet duidelijk aanwijsbaar is — dat de niet door kapitaalbezit gecompenseerde schuld niet toeneemt.

Herhaaldelijk is bij eene beschouwing der Indische financiën een poging gedaan om een balans van den vermogenstoestand van het Land op te stellen, waarbij de opstellers er in den regel wel in slaagden, voldoende activa op te sommen om te kunnen volhouden, dat de geheele Indische schuld door voorhanden bezittingen wordt gedekt.

De uitslag van zoodanige opstelling is echter in hooge mate afhankelijk van de criteria, welke gesteld worden bij de beslissing, welke objecten op een geldbedrag gewaardeerd mogen worden en evenzeer van de methoden, welke bij die waardeering worden gevolgd. Aan dergelijke opstellingen kan daarom slechts een zeer betrekkelijke waarde worden toegekend, doch het is van het meeste belang er zich rekenschap van te geven, of de uitvoering eener begrooting zal medebrengen, dat de vermogenstoestand in het jaar waarop deze betrekking heeft gunstiger wordt of niet.

Bij eene toepassing op de Indische Landshuishouding moet voorop gesteld worden, dat na 1917 in Indië zeer belangrijk is ingeteerd. De diensten van 1918 tot en met 1924 toonen toch een gezamenlijk tekort op den geheelen dienst van f 1040 millioen, terwijl in die jaren slechts f 750 millioen in buitengewone werken is vastgelegd. Om verschillende redenen kan dit laatste totaal geenszins als een nog ten volle aanwezig actief worden beschouwd: in de eerste plaats niet omdat een aanzienlijk gedeelte van die uitgaven in een tijd van zeer hooge prijzen en loonen werd gedaan, zoodat belangrijke afschrijvingen noodig zouden zijn om de boekwaarde der daardoor verkregen objecten met hunne actuele waarde in overeenstemming te brengen; in de tweede plaats niet omdat in het evenbedoeld tijdvak een deel van het belegd kapitaal reeds door slijtage en waardevermindering verloren moet zijn gegaan en in de derde plaats niet, omdat niet alle ten laste van den buitengewonen dienst gebrachte uitgaven inderdaad blijvende kapitaalbelegging vormen.

In ieder geval moeten dus de nog aanwezige kapitaalbeleggingen uit het tijdvak van 1917 tot 1924 een geringere waarde vertegenwoordigen dan het eindcijfer van den buitengewonen dienst van dat tijdvak en dit sluit in dat — ook al houdt men er rekening mede, dat destijds de aflossing van Landsschuld wellicht enigszins groter was dan jaarlijks op kapitaalbezit moest worden afgeschreven — in de bedoelde periode de balans enkele honderden millioenen in ongunstigen zin is gewijzigd.

Van enkele zijden wordt thans de eisch gesteld, door het vormen van overschotten in de komende jaren de zooeven bedoelde verschuiving in te loopen, doch dan wordt, naar het voorkomt, een in beginsel juist verlangen op te smalle basis gesteld. Terrecht kan toch worden aangevoerd, dat aan de periode van intering een zeer lang tijdvak is voorafgegaan, waarin uit de loopende ontvangsten kapitaal werd gevormd en het is zonder meer niet duidelijk, waarom — terwijl tal van eischen tot verhooging van de materiele welvaart der bevolking en harer cultureele ontwikkeling om bevrediging vragen — de oude spaarpot zou moeten worden gevuld voordat aan erkende

nieuwe behoeften, wier voorziening eene versterking van de Landshuishouding kan medebrengen, wordt tegemoet gekomen.

Een redelijke gedragslijn kan in deze slechts getrokken worden, door aan elke begrooting den eisch te stellen, dat uit hare afwikkeling eene verbetering van den vermogenstoestand van het Land moet voortvloeien. Deze in uitzicht te stellen verbetering is in de eerste plaats noodig, omdat elk dienstjaar minder gunstig kan uitvallen dan de begrooting doet verwachten en het wenschelijk is voor dit risico eene dekking aan te brengen, doch in de tweede plaats, omdat de geschiedenis leert, dat telkens weer kortere of langere perioden intreden, waarin eene intering volstrekt onvermijdelijk is en deze slechts dan zonder te ernstige moeilijkheden kunnen worden doorstaan, indien in normale jaren kapitaal wordt gevormd.

Wanneer met betrekking tot de ontwerp-begrooting voor 1926 de vraag gesteld wordt of, bij een verloop van het dienstjaar volgens de daarin opgenomen ramingen, de vermogenstoestand van het Land verbetert, kan het antwoord niet onvoorwaardelijk bevestigend luiden; omdat in de begrooting verschillende elementen schuilen, waardoor intering wordt veroorzaakt.

In de eerste plaats is er, in afwachting van het tot stand komen eener Vlootwet, sedert 1916 toe overgegaan, de uitgaven voor de marine voor een gedeelte naar een zgn. dienst der vlootuitbreiding over te brengen. Wel werd regelmatig een gedeelte der geraamde middelen voor dien dienst afgezonderd, doch hij sloot niettemin in den regel met een tekort. Ook voor 1926 is dat het geval en wordt voor den dienst der vlootuitbreiding een tekort van f 7.1 millioen verwacht, voor welk bedrag geen dekking is aangewezen.

Een tweede factor van intering is te zien in het feit, dat het totaal bedrag van hetgeen door het Land aan pensioenen van civiele en militaire Landsdienaren wordt betaald, vermeerderd met de stortingen in de sedert 1917 bestaande pensioenfondsen, geringer is, dan hetgeen ter verzekering van de in elk jaar ontstane pensioensaanpakken noodig zou zijn, zoodat op dit gebied een last welke het heden zou moeten dragen, naar de toekomst wordt verschoven.

Voorts zijn onder de buitengewone uitgaven enkele posten opgenomen, die noch ten volle rendabel zijn, noch eene liquide waarde vertegenwoordigen. Met name is het bij een strenge opvatting van den buitengewonen dienst niet wenschelijk, dat daarop de nieuwe bevoeiingswerken voor de helft hunner bouwkosten worden opgenomen. Het is toch buiten twijfel, dat deze werken, ook wanneer zij in economischen zin volstrekt rendabel zijn, slechts in beperkte mate tot directe vermeerdering van de Landsinkomsten bijdragen. In sterker mate moet dit bezwaar geldend gemaakt worden tegenover de kosten van werken in het belang van de volksgezondheid, waarvan eveneens de helft ten laste van den buitengewonen dienst komt. Deze werken zullen toch slechts in zeer enkele gevallen, bijv. wanneer het op bedrijfsbasis gevestigde waterleidingen betreft, rechtstreeks tot verhooging der middelen kunnen bijdragen.

Mede is het niet onbedenklijk, den buitengewonen dienst te belasten met uitgaven voor de mijnbouwkundige exploratie, waarvan geenszins vaststaat, dat de te verkrijgen resultaten te eeniger tijd een realiseerbaar actief zullen vormen.

De belangrijkste factor van intering ligt evenwel in de omstandigheid, dat de aflossing van de Landsschuld geringer is, dan de jaarlijksche waardevermindering van de productieve kapitalen der Landsbedrijven, die in den vorm van afschrijvingen uit de bedrijfsboekhoudingen naar voren moet komen.

Voor een gedeelte der bedrijven waarbij eene commerciële boekhouding ingevoerd of in voorbereiding is wijzen aan de begrooting toegevoegde bijlagen uit, dat een afschrijving van f 20.369.988 voor het jaar 1926 noodig wordt geacht, nl.

Havens	f 1.500.116
Baggerbedrijf	„ 977.115
Opiumbereiding	„ 18.900
Waterkrachtswerken	„ 262.652
Landsdrukkerij	„ 111.240
Goud- en zilvermijnen	„ 781.500
Bangka-tinwinning	„ 1.447.480
Steenkolenmijnen	„ 1.637.300
Zoutwinning en -verpakking	„ 557.025
Post, telegraaf, telefoon	„ 3.693.890
Spoor- en tramwegen	„ 9.269.000
Automobieldiensten	„ 113.770

Gesteld tegenover de verplichte aflossing der leeningen tot een bedrag van f 19.297.000 in 1926 zou — waar het gebruikelijk is uitbreiding en vernieuwingen bij de bedrijven op een kapitaalsrekening te boeken en die bedragen onder den buitengewonen dienst op te nemen — reeds eenige intering kunnen worden geconstateerd. Reeds op dien grond verdient het in de ontwerp-begrooting voor 1926 vervat plan, om een bedrag van f 4.500.000 beschikbaar te stellen voor extra aflossingen — welk plan overigens aan geheel andere overwegingen zijn ontstaan te danken heeft — alleszins toejuiching.

Doch ook indien in 1926 ten slotte f 23.8 miljoen voor schulddelging wordt besteed, bestaat nog geenszins zekerheid, dat deze aflossing tegen de werkelijke waardevermindering van het kapitaal in productieve bedrijven opweegt. Allereerst is bovenstaand staatje onvolledig en ontbreken daarin gegevens omtrent afschrijvingen op de bezittingen van den pandhuisdienst, het caoutchoucbedrijf, de bevoeiingswerken, de woningen voor burgerlijk en militair personeel, het marine-etablisement, het mijnwezen e.a.m., zoodat de noodzakelijke afschrijvingen aanzienlijk meer moeten bedragen dan het uit de bijlagen der begrooting aanwijsbaar bedrag van f 20.4 miljoen. Ook is een niet onaanzienlijk gedeelte van de uitgaven voor den buitengewonen dienst nog niet in de kapitaalrekeningen der bedrijven terecht gekomen, zoodat daarop nog niet afgeschreven wordt en ten slotte moet betwijfeld worden, of het stelsel van afschrijving volgens den vermoedelijken levensduur van alle in de bedrijven werkzame objecten, dat in de bedrijfsboekhoudingen wordt toegepast, wel afschrijvingen van voldoende omvang medebrengt. De omstandigheid, dat een zeer belangrijke stijging van de kapitalen der bedrijven heeft plaats gevonden in de periode van zeer hoge loonen en prijzen maakt het aannemelijk, dat een stelsel, dat er op gericht is, de boekwaarde der bedrijven zooveel mogelijk in overeenstemming te brengen met de actuele waarde, in de loopende jaren veel grootere afschrijvingen zou vorderen dan die, welke op de basis van den vermoedelijken levensduur der objecten zijn berekend.

Eerst de invoering der bedrijvenwet en hare toepassing op alle bedrijven en diensten, waaraan kapitaalverstrekking ten laste van den buitengewonen dienst plaats vindt, zal omtrent het juiste cijfer der te berekenen afschrijvingen zekerheid verschaffen en mede zal eerst dan de verwerking van die afschrijvingen in de Landsbegrooting kunnen tot stand komen.

De hier besproken factoren brengen mede, dat indien het jaar 1926 niet gunstiger uitvalt, dan de ontwerp-begrooting doet verwachten, feitelijk intering zal plaats vinden en dat slechts indien de gewone dienst in belangrijke mate overschotten geeft, die automatisch tot verlaging van de vlottende schuld voeren, aangenomen kan worden, dat de Landshuishouding in evenwicht is.

Ook de ontwerp-begrooting voor 1926 is opgesteld op een wijze, waardoor het erlangen van een belangrijk overschot op den gewonen dienst niet uitgesloten is. Evenals in vroegere jaren gebruikelijk was, is n.l. de opbrengst van de tinwinning op Bangka op een — in vergelijking met den tegenwoordigen marktprijs van het product — zeer laag cijfer gesteld, terwijl mede verwacht mag worden, dat ook het dienstjaar 1926 nog eenigszins zal profiteren van belastingen over vroegere jaren.

Een en ander brengt mede, dat de tendenzen tot verslechtering en tot verbetering van den vermogens-toestand van het Land elkander in 1926 wellicht ongeveer in evenwicht zullen houden. Er bestaat daarbij echter die bijzonderheid, dat de besproken factoren van intering, zoolang de opzet der begrooting niet is gewijzigd, telken jare hun invloed moeten doen gelden, terwijl hetgeen daar tegenover gesteld kan worden ten deele (n.l. de bijzondere inkomsten uit de belastingen) een zeer tijdelijk en anderdeels (n.l. de bijzondere tinopbrengsten) een uiterst wisselvallig karakter draagt.

In dit verband kan er op worden gewezen, dat het bedrag van het netto overschot uit tin, dat in het jaar 1926 ten bate van den gewonen dienst is gebracht (f 31.769.400) hooger is dan hetgeen in eenig dienstjaar vóór 1923 uit dezen bron van inkomsten werd ontvangen, waaruit wel reeds blijkt dat de daarboven verwachte extra tinwinsten, die buiten de begrooting bleven, inderdaad een zeer exceptioneel karakter dragen en geenszins de betekenis hebben van een constante correctie tegenover de factoren der intering.

* * *

Uit het voorafgaande kan afgeleid worden, dat met het bereiken van sluitende begrootingen voor den gewonen dienst in 1925 en 1926 in zake de gezondmaking van de Indische financiën nog geenszins het laatste woord is gesproken en dat bij de volgende begrootingen telkens weer de wenschelijkheid zal bestaan, door nauwkeuriger vaststelling van de lasten, die elk dienstjaar moet dragen, tot eene versterking van de inwendige financieele positie van het Land te komen.

Een drietal noodzakelijke verbeteringen staat daarbij op den voorgrond:

- 1o. de invoeging van den dienst der vlootuitbreiding in den gewonen dienst;
- 2o. de beperking en zuivering van den buitengewonen dienst;
- 3o. de doorvoering van de beginselen der bedrijvenwet.

Alhoewel het toelaatbaar en ook om technische redenen onvermijdelijk is, de consequenties van deze maatregelen over meerdere jaren te verdeelen, hebben zij toch het onafwijsbaar gevolg, dat de uitgaven voor den gewonen dienst belangrijk zullen toenemen, ook al werd in geen enkel opzicht aan de Overheidswerkzaamheid uitbreiding gegeven.

Dit laatste zal echter allermint het geval kunnen zijn en zoowel de thans voorliggende ontwerp-begrooting als hetgeen tijdens hare behandeling in den Indischen Volksraad naar voren werd gebracht, wijzen duidelijk uit, dat voor de volgende jaren ook uit anderen hoofde vermeerdering van uitgaven voor den gewonen dienst moet worden tegemoet gezien.

In tegenstelling met de ontwerp-begrootingen voor 1923, 1924 en 1925, waaraan principieel de eisch werd gesteld, te komen tot een zoover mogelijk doorgevoerde beperking der uitgaven, die zonder aantasting van vitale belangen voor vermindering vatbaar waren, kon er bij de opstelling der ontwerp-begrooting voor 1926 mede worden volstaan, bezuinigingen aan te brengen op die gebieden, waar het onder alle omstandigheden te handhaven streven naar verhoogde werkdadigheid tot vermindering der uitgaven kon voeren.

Hierdoor had het proces der begrootingssamenstelling zijn normaal karakter herkrege en herleeft den de krachten, die in dit proces domineeren: de aandrang tot uitzetting van uitgaven in het belang der ontwikkeling en die tot vermindering van aan de gemeenschap opgelegde lasten.

Uit de ontwerp-begrooting voor 1926 blijkt duidelijk, dat aan den aandrang tot verhooging van uitgaven, voor zoover deze uit de administratie voortkwam, in zeer voldoende mate weerstand is geboden en inderdaad bevat deze begrooting slechts weinig maatregelen van ingrijpende betekenis. Toch legt zij er getuigenis van af, dat de Regeering de nood-

zakelijkheid erkent op enkele punten de in de bezuinigingsperiode gestaakte werkzaamheid te hervatten.

Het belangrijkste voorstel van dezen aard betreft de verbetering van de economische toestanden in het westelijk gedeelte van de residentie Batavia, waarvoor een over een tiental jaren te verdeelen werkplan is opgesteld, dat de terugkoop van enkele particuliere landerijen, den aanleg van irrigatiewerken aldaar en de verbetering van het wegennet omvat.

Ook is rekening gehouden met de terhandneming van een meerjarig werkplan met betrekking tot de kolonisatie in de Lampongsche districten, die na tal van lijdensjaren in het goede spoor is gebracht. Afgezien van de zoeven genoemde bijzondere terugkoop van particuliere landerijen is ook een bedrag van f 1 miljoen uitgetrokken om de geleidelijke terugbrenging van particuliere landen tot het Landsdomein op bescheiden voet te kunnen hervatten.

Voorts is op enkele andere gebieden de mogelijkheid tot eenige uitbreiding van de Overheidswerkzaamheid onder de oogen gezien en geven in het bijzonder de afdelingen voor onderwijs en voor landbouw, nijverheid en handel uitzicht op enkele nieuwe maatregelen, waardoor met groote voorzichtigheid een, op bevordering van den welvaart der bevolking gerichte, politiek wordt hervat.

Op het terrein van den buitengewonen dienst trekken voorts de plannen tot uitbreiding van de Gouvernementskinaonderneming met eene thee-afdeeling en tot aanvang van den aanleg van twee spoorverbindingen, nl. van Garoet naar Tjikadjang en van Loe-madjang naar Poeger, de aandacht.

De openbare behandeling van de begroting in den Volksraad bracht op welhaast elk gebied oude en nieuwe wenschen naar voren en reeds zijn verschillende begrotingsposten aan te wijzen, waarbij het College door eene verhooging met f 1 te voteeren, zijn verlangen naar verhooging der uitgetrokken bedragen en naar uitbreiding van de werkzaamheid op het daarbij betrokken terrein, demonstreerde.

Wel moesten en konden deze verlangens voor het jaar 1926 worden teruggewezen, doch het is moeilijk te ontkennen, dat aan verscheidene daarvan binnen enkele jaren tot op zekere hoogte tegemoet gekomen zal moeten worden, zoodat een stijging van het uitgavenbudget, welke een noodzakelijk gevolg is van en voorwaarde voor de ontwikkeling van Indië, niet te voorkomen zal zijn.

Het is in dit verband van gewicht te onderzoeken, in hoeverre de thans ten bate van de begroting komende middelen voor ontwikkeling vatbaar zijn, omdat daardoor in belangrijke mate het standpunt wordt bepaald, dat tegenover het accres der uitgaven dient te worden ingenomen.

Allereerst moet dan in het licht worden gesteld, dat een tweetal steunpilaren van de Indische huishouding nog slechts gedurende betrekkelijk korten tijd hunne tegenwoordige betekenis zullen behouden. Gedoeld is hier op de opbrengsten van het opiummonopolie en op de baten der tinwinning. Deze beide middelen zullen in 1926 onderscheidenlijk f 25.1 en f 31.8 miljoen voor de gewone huishouding bijdragen en geven daardoor gelegenheid om 13½ pCt. van de kosten dier huishouding te dekken.

De baten uit het opiummonopolie zijn voorbestemd, naar gelaug de bestrijding van het opiumgebruik voortgang maakt, van steeds minder belang te worden en inderdaad zijn zij van 1922 tot 1926 van f 33.2 tot f 25.1 miljoen geslonken, of gemiddeld met 6 pCt. 's jaars gedaald. Alle omstandigheden, welke de uitkomsten van het opiummonopolie beheerschen in aanmerking nemende, eischt de voorzichtigheid aan te nemen, dat in de eerstvolgende jaren de daling van het overschot in dit tempo zal voortgaan, zoodat op een jaarlijksche vermindering van het overschot met 1½ à 2 miljoen moet worden gerekend.

Met de bate uit de tinwinning staat het eenigszins anders: aan deze exploitatie moet een einde komen, zoo spoedig de met winst exploiteerbare ertsreserve zal zijn opgeteerd en ook al neemt men aan, dat in de komende jaren aan die reserve nog wel nieuwe hoeveelheden toegevoegd zullen kunnen worden en dat bij de voortdurend voortschrijdende verbetering der techniek de exploitatie van minder rijke ertsen mogelijk zal worden, zoo is toch te voorzien, dat het batig saldo uit Bangka en Belitoeng na betrekkelijk weinig jaren snel zal afbrokkelen.

Ten aanzien van de groep belastingen, waaruit voor 1926 f 274.1 miljoen ten bate van den gewonen dienst wordt verwacht, waardoor 65 pCt. van dien dienst wordt gedekt, is van belang dat ook in Indië een niet te miskennen aandrang tot verlaging der belastingen is ontstaan, waarvan het goed recht niet kan worden betwist. Voor een gedeelte is deze aandrang een reactie op de zeer sterke verzwaring der belastingen in het tijdvak na 1919 en in de eerste plaats gericht op eene beëindiging van de heffing van opcenten op een aantal Landsheffingen, met name de inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting en de verponding. Waar deze opcenten nadrukkelijk zijn ingevoerd en van jaar tot jaar gehandhaafd om tot een herstel van het begrotingsevenwicht te komen, bestaat, nadat dit doel is bereikt, eene moreele verplichting, aan de mogelijkheid tot intrekking volle aandacht te schenken.

Ten aanzien van de vennootschapsbelasting is dat ook om economische redenen gewenscht, omdat de lasten, welke in Indië op het bedrijfsleven gelegd werden, in vergelijking met de omliggende productiegebieden zwaar zijn. Weliswaar is de vestiging en de uitbreiding van cultuurbedrijven van zeer veel meer factoren afhankelijk dan van de belastingheffing, doch het staat vast dat het tegenwoordig peil der Indische heffingen bij de beoordeeling van dit land als arbeidsgebied voor de landbouwindustrie een ongunstig element vormt, zoodat aangenomen moet worden, dat de toestrooming van nieuw kapitaal daardoor zwakker is, dan het geval kon zijn.

Anderdeels berust de aandrang tot verlaging der belastingen op het meer en meer veldwinnend oordeel, dat de Inlandsche bevolking veelal zwaar belast is en dat daardoor aan de ontwikkeling van de welvaart en aan de binnenlandsche kapitaalvorming afbreuk wordt gedaan.

Ook te dien aanzien is het nauwelijks mogelijk, een objectieven maatstaf te vinden voor de beantwoording van de vraag of de belastingdruk te zwaar is, maar toch geven de onderzoeken van de belastingherzieningscommissie, waarvan de heer Wellenstein in dit tijdschrift een overzicht gaf¹⁾ en het afzonderlijk onderzoek van den heer Meijer Ranneft wel aanwijzingen, dat het vigeerend belastingstelsel in verschillende gevallen tot een zeer zwaren druk voert.

Neemt men daarbij in aanmerking, dat tal van heffingen in de periode na 1919 zeer belangrijk zijn opgezet, veelal zelfs verdubbeld, dan is het niet te gegaan aan te nemen, dat de fiscus in de komende jaren zijn eischen op meer dan één punt zal moeten verzwakken.

Tegenover deze tendenzen tot vermindering van de belastingopbrengst staan twee belangrijke factoren: in de eerste plaats de redelijke verwachting van het accres, dat met de ontwikkeling van het Land gelijken tred moet houden, in de tweede plaats de nog bestaande mogelijkheid tot verbetering van den belastingaanslag en invordering, waardoor in het bijzonder de opbrengsten van de inkomstenbelasting, der slachttelastingen en van het zegelrecht opgevoerd zullen kunnen worden.

Een groep van de Landsmiddelen, die met het oog op de toekomst nog nadere bespreking vordert is die der bedrijven, waarin in hoofdzaak de overschotten van de havens, de spoor- en tramwegen en den post-

¹⁾ [Verg. de Nos. van 23 en 30 Sept. en 7 Oct. II. — Red.]

telegraaf- en telefoondienst zijn samengevoegd. Na de moeilijke jaren 1921 en 1922 toont, zooals reeds werd opgemerkt, deze groep een groote verbetering, doch ook het geraamd overschot van f 36 miljoen in 1926, waarvan f 5 miljoen uit de havens, f 4 miljoen uit den postdienst en f 25½ miljoen uit de spoorwegen wordt verwacht, is nog niet geheel in overeenstemming met de in die bedrijven werkzame kapitalen. Bij handhaving van het streven naar zoo volledig mogelijke rentabiliteit der betrokken bedrijven zal dan ook het hier besproken overschot nog aanzienlijk kunnen stijgen.

In het algemeen is de toestand dus zoo, dat het eindcijfer der uitgaven in de volgende jaren zal moeten toenemen, in de eerste plaats doordien voor eene volledige gezondmaking der Landshuishouding aan den gewonen dienst een aantal belangrijke posten zal moeten worden toegevoegd, dat thans ten onrechte buiten de kosten der gewone huishouding wordt gehouden, in de tweede plaats omdat de ontwikkeling van het Land op verschillende gebieden eischen stelt, waarvoor het oog niet kan worden gesloten. Tevens staat wel vast, dat aan de zijde der ontvangsten belangrijke posten voorkomen, die binnen betrekkelijk korten tijd in betekenis moeten afnemen en dat buitendien de in voorbereiding zijnde regeling van het belastingstelsel op zichzelf tot eene vermindering van de belastingopbrengst zal leiden.

Op het bij voortgaande ontwikkeling van Indië te verwachten doorlopend aceres der middelen is dus feitelijk reeds in belangrijke mate beslag gelegd en bij dezen stand van zaken blijft, zoowel bij het voteeren van nieuwe uitgaven als bij het prijsgeven van in het huidig budget voorkomende middelen, een groote mate van voorzichtigheid geboden, terwijl daarnaast aan eene zoo rationeel mogelijke vervulling van de Overheidstaak volle aandacht moet worden geschonken.

V. D. BUSSCHE.

CULTUUR VAN JUTE-ACHTIGE GEWASSEN EN JUTE-TEXTIELNIJVERHEID IN NEDERLANDSCH OOST-INDIË.

In den laatsten tijd komey in de dagbladen, alsook in enkele periodieken mededeelingen voor, welke wijzen op groote belangstelling, die zoowel in Indië, als hier te lande, bestaat voor de beide in hoofde dezes genoemde onderwerpen.

Daar aan schrijver dezes veelvuldig blijkt, dat er veel misverstand heerscht over deze zaken en vooral over het verband tusschen beide zaken, wil het hem voorkomen, dat het goed is de juiste positie weer te geven.

Het is daarbij niet de bedoeling tot in kleinigheden af te dalen, zoodat schrijver geenszins aanspraak wil maken op het geven van een volledig gedetailleerd overzicht, doch wel, om in het kort te vermelden, welke de oorzaken der verhoogde belangstelling voor het oogmerk zijn en hoe de werkelijke verhouding tusschen de cultuur eenerzijds en de textielnijverheid anderzijds is.

Nederlandsch Oost-Indië verbruikt jaarlijks een groote hoeveelheid jute-zakken voor de verpakking der belangrijkste uitvoer-artikelen, zooals suiker, koffie, kina, cacao, rijst, peper enz. Deze zakken worden betrokken uit Calcutta, hetzij direct, hetzij door tusschenkomst van handelaren op Java of Singapore.

Als bekend wordt verondersteld, dat Britsch-Indië het monopolie heeft van de productie van jute en dat ongeveer de helft van deze jute in den omtrek van Calcutta versponnen wordt in jute-zakken of jute-doek.

Deze toestanden zijn oorzaak geweest, dat reeds ongeveer 20 jaar geleden proeven zijn genomen om in onze Indische koloniën de Bengaalsche jute aan te planten. Deze proeven, evenals vernieuwde pogingen in latere jaren, zijn mislukt, omdat de gesteldheden van bodem en klimaat in onze koloniën niet

bleken te voldoen aan de eischen, welke de Bengaalsche jute daaraan stelt. Proeven met andere jute-achtige vezelplanten genomen, hebben evenmin een blijvend succes gehad. Krachtige pogingen, om bijv. de Hibiscus Cannabinus tot een cultuur voor Indië te maken, zijn eveneens vrijwel op niets uitgelopen om dezelfde redenen.

Voor eenige jaren is echter de aandacht gevallen op een jute-achtig gewas, de Hibiscus Sabdariffa var: Altissima, waarmede eerst in de Engelsche koloniën der Straits Settlements, alsook in Britsch Noord-Borneo, proeven zijn genomen en waarvoor tevens belangstelling in onze koloniën gewekt werd.

De naam van de praktijk van deze vezelsoort is de Rozella. De resultaten van de genomen proeven waren van dien aard, dat in 1924 overgegaan werd tot het oprichten op Java eener naamlooze vennootschap, met het doel deze vezelvariëteit in het groot aan te planten.

Het prospectus van bedoelde maatschappij spreekt de verwachting uit, dat de Rozella op de wereldmarkt zal concurreeren met de Bengaalsche jute.

Dat overigens de vraag, of in Nederlandsch-Indië met goed gevolg een jute-achtige vezel kan worden aangeplant, van veel belang is, behoeft niet te verwonderen, wanneer men weet, dat de productie van jute in Bengalen de laatste jaren beneden het peil van voor den oorlog is gebleven. De oorzaken hiervan kunnen hier gevoegelijk onbesproken blijven. Daartegenover is de vraag naar jute voortdurend grooter geworden, ten gevolge van grootere oogsten en door de toepassing van jute voor doeleinden, welke vroeger weinig of niet bestonden. De prijs van ruwe jute is daardoor belangrijk gestegen en levert den producent ruime winsten op. Kan men dus in onze koloniën gunstige voorwaarden vinden, om een gelijkwaardige vezel te produceeren, dan belooft zulks eveneens een behoorlijk rendement van het daarin gestoken kapitaal. Het is daarom, dat belanghebbenden bij de cultures in Indië de berichten over de Rozella-cultuur met zeer veel belangstelling volgen.

Wij zullen straks zien in hoeverre de Rozella beschouwd kan worden een concurrent te zijn van de Bengaalsche jute.

Geheel afgescheiden van de kwestie der vezelcultuur, is den laatsten tijd de kwestie van jute-textielnijverheid voor Java op den voorgrond getreden. Zooals boven aangehaald, worden alle in Indië benodigde zakken betrokken uit Calcutta. Hoewel op zichzelf de hoeveelheid jute-zakken, welke Indië jaarlijks benodigt, een vrij belangrijk cijfer aanwijst, zoo beteekent dit toch niet meer dan 2½ à 3 pCt. van de jaarlijksche jute-productie van Britsch-Indië, d.w.z. circa 5½ pCt. van den totalen output der Calcutta-fabrieken. Hiervan vormen de suikerzakken met ongeveer 4 pCt. het voornaamste gedeelte. Nu heeft Java sedert vele jaren geklaagd over de kwaliteit der door Calcutta geleverde zakken. Klachten en arbitrages, aldaar voorgebracht, hebben geen resultaat opgeleverd, noch wat betreft schadevergoedingen, noch wat betreft verbetering bij latere leveringen. Boven dien is op Java bekend, dat op den verkoop van zakken naar Java te Calcutta dikwerf zeer groote winsten worden gemaakt.

Een en ander is aanleiding geweest, dat enkele der groote zakkenverbruikers een studie-syndicaat gevormd hebben, hier te lande, om na te gaan of de voorwaarden op Java gunstig zijn, om aldaar een jute-spinnerij en -weverij op te richten met het doel uit Bengaalsche jute zelf zakken te fabricceeren. Waar de leden van dit studie-syndicaat allen bekend zijn met de mislukte pogingen, om Bengaalsche jute in Nederlandsch-Indië te planten, daar spreekt vanzelf, dat men zich baseerde op invoer van ruwe jute uit Bengalen, en aanplant in Nederlandsch-Indië geheel buiten beschouwing heeft gelaten. De studie van dit syndicaat is nog steeds aan den gang.

Intusschen hebben de planters van Rozella-vezels

op Java ook vernomen, welke moeilijkheden de zakkenverbruikers met Calcutta ondervinden en gemeend hunne cultuur dienstbaar te kunnen maken aan het zakkenvraagstuk voor Indië. Zij hebben plannen gemaakt zakken uit Rozella te weven. Ook in Nederland werd deze mogelijkheid onder oogen gezien. Hoe aangenaam het zou zijn om daardoor zoowel wat grondstof, als fabrikaat betreft, onafhankelijk te worden van Calcutta, zoo mag niet uit het oog verloren worden, dat de Rozella-vezel eigenschappen bezit, welke deze vezel niet zonder meer geschikt maken om te verspinnen en tot zakken te verweven. Wel is het laatste woord nog lang niet gesproken over de cultuur en bereiding van de Rozella, doch er is gegronde reden te verwachten, dat deze vezel steeds afwijkend zal zijn van de Bengaalsche jute en daardoor laatstgenoemde jute niet geheel zal kunnen remplacieren. Toch zal voor een bepaald gedeelte in een eventueele jute-spinnerij en -weverij op Java Rozella verwerkt kunnen worden en daardoor blijft de aanplant van Rozella in Nederlandsch-Indië een punt van belang voor hen, die zich voor de jute-spinnerij en -weverij aldaar interesseeren.

Afgescheiden van de geschiktheid, verwerkt te worden tot zakken, zal de Rozella-vezel als lange en sterke vezel zeker afzet op de wereldmarkt vinden, doch de toekomst zal moeten leeren voor welke doeleinden deze vezel het meest geschikt is.

De economische beteekenis voor Nederlandsch-Indië is gelegen in het feit, dat de mogelijkheid eener nieuwe cultuur de gelegenheid brengt tot het openen van nieuwe terreinen, welke tot heden toe geen belangstelling trokken voor andere cultures. Het oprichten van een groot jute-spin- en -weefbedrijf op Java zou de mogelijkheid scheppen van een nieuw middel van bestaan voor de bevolking. Het is reeds jaren een punt van overweging geweest of textielnijverheid op Java een plaats zal kunnen innemen, m.a.w., of de inlander een geschikt spinner en wever zal kunnen worden. Door het oprichten van een jute-spinnerij en -weverij zou deze vraag door de practijk beantwoord worden en daardoor ook voor andere textielbedrijven perspectieven openen.

J. F. METZELAAR.

ZUIDERZEEKWESTIES.

De volgorde der inpolderingen.

Gaarne zal ik naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Ligtenberg in het No. van 4 Nov. 11. nog iets in 't midden brengen.

De heer Ligtenberg meent, dat de, zonder eenigen twijfel, zeer slechte resultaten van de Waard en Groet en Anna Paulownapolder te verklaren zijn, enkel en alleen uit de onoordeelkundige wijze waarop deze gronden in cultuur zijn gebracht. Nu geef ik hem gaarne toe, dat door het ontbreken eener goede ervaring en van een goeden wetenschappelijken opzet zeer veel bedorven is. Waren geen betere resultaten dan daar bereikt zijn mogelijk, dan zoude de inpoldering van de Wieringermeer natuurlijk, onder alle omstandigheden, dwaasheid zijn. Ik twijfel er dan ook geen moment aan, dat betere resultaten mogelijk zijn, als de zaak practisch en wetenschappelijk wordt aangepakt en zich aan dezen goeden opzet een voldoende ervaring paart.

Nu is er evenwel een reusachtig verschil tusschen de optimistische opvattingen van het wetsontwerp en de commissie-Lovink, die zich helaas niet op praktische ervaring kunnen baseeren, eenerzijds, en de practijk van de bovengenoemde inpolderingen anderzijds.

Ik heb alleen maar naar voren willen brengen, dat de mogelijkheid bestaat, dat het practisch resultaat tusschen beide in ligt, hetgeen voor den N. W. Polder een veel grooter verlies beteekent dan geschat is. Men kan optimistisch of men kan pessimistisch denken, maar iedere deskundige zal moeten toegeven, dat, wat er van gezegd wordt, een subjectieve meening is, die

zich baseert op algemeene inzichten, maar die den toets der practijk niet heeft doorstaan. Iedere deskundige zal eerlijk moeten bekennen: „Ik geloof, dat het zoo zal gaan; maar weten doe ik het niet.”

Nu moeten er wel eens zaken ondernomen worden waarvan men even weinig of nog veel minder weet dan van den loop van het in cultuur brengen van den N. W. Polder, maar, en dit is nu eigenlijk mijn groote bezwaar tegen dit wetsontwerp, hier behoeft het niet. Hier bestaat, door het onmiddellijke aanleggen van den proefpolder en door het uitstellen der eerste groote indijking, de gelegenheid, om praktische ervaring op te doen.

De heer Ligtenberg meent, dat men de praktische ervaring ook nu wel opdoet, wijl de proefpolder 6 à 7 jaar droog ligt, voor en aler de werkzaamheden in den Wieringermeerpolder aanvangen. Ik begrijp op 't oogenblik niet, hoe de heer Ligtenberg aan deze 6 of 7 jaar komt, en als deze cijfers juist zijn, dan is het wetsontwerp wel heel onduidelijk.

In 1926 wordt met de indijking van den proefpolder aangevangen. In 1926 zal dan een gemaal worden gebouwd en ook de proefpolder drooggemalen moeten worden, zal het op zijn allersnelst gaan.

Dit staat niet in het wetsontwerp. In het wetsontwerp staat evenwel zeer duidelijk, dat de N. W. Polder in 1929 zal droogvallen, en in 1930 zal worden drooggehouden. Nu kan het zijn, dat de heer Ligtenberg alles één jaar opschuift, wijl het wetsontwerp nog rekent met voorbereidende werkzaamheden in 1925. Dat verandert evenwel aan het aantal jaren verschil niets. Ik zal mij dan ook maar aan de in het wetsontwerp genoemde jaren houden.

Op die 3 jaar verschil tusschen het droogvallen van den proefpolder en van den eersten grooten polder komt het aan.

Bij den proefpolder kan men ook niet direct na het droogvallen beginnen te werken. Men moet eerst tijd hebben voor de verkaveling en voor de eerste ontzilting der gronden. Als men nu aanneemt, dat dit bij den kleineren proefpolder een jaar sneller gaat dan in den grooten polder, dan wordt het verschil hoogstens 4 jaar en niet 6 of 7.

Ik moet mijn bezwaar in dezen dus handhaven.

Maar gesteld nu eens, dat de heer Ligtenberg geheel gelijk had en dat de proefpolder werkelijk 7 jaar eerder in cultuur kwam dan de Wieringermeerpolder, dan was daarmee nog niet alle bezwaar opgelost. In de eerste plaats is deze tijd nog gering, maar verder zouden de, in die 7 jaren, genomen proeven kunnen uitwijzen, dat het hooge zoutgehalte van het bodemvocht in den Wieringermeerpolder toch wel een heel groot bezwaar is, om de gronden in cultuur te brengen, zoodat de groote wenschelijkheid zou blijken, om met een minder zouten polder aan te vangen. Dan zou men aan den N. W. Polder vastzitten. Men mag in dezen niet uitgaan van het denkbeeld, dat de N. W. Polder werkelijk in zoo korten tijd goed in cultuur is te brengen en dat de proefpolder slechts dient om den besten weg te vinden. Een der dingen, die nagegaan moeten worden is, of het bij dit hooge zoutgehalte wel kan. Dat wordt hier vergeten door den heer Ligtenberg.

Het bedrag van 12,5 miljoen is overgenomen uit de berekening van het wetsontwerp en ik heb daarop niet de renteberekening van den heer Ligtenberg toegepast. Ik wil wel aannemen, dat de contante waarde van dit bedrag, als ik het zoo noemen mag, geringer is, maar nergens is door mij beweerd, dat de 12,5 miljoen in één jaar voor de andere ontginningen beschikbaar gesteld moesten worden.

Nu behoeft het beschikbaar stellen van dit bedrag voor de Wieringermeer niet uit te sluiten, dat er voor verbetering der afwatering en ontginning genoeg beschikbaar wordt gesteld, zegt de heer Ligtenberg, maar wie de beschouwingen over de Staatsfinanciën volgt, weet wel, dat hierop weinig kans zal bestaan. Het gaat bij de Staatsuitgaven niet en het moet ook

nimmer gaan in den geest van: omdat ik daaraan wat geef, geef ik voor dat andere evenveel of meer, maar het gaat er om, en moet er om gaan: waar is het weinige beschikbare zoo rendabel mogelijk te beleggen?

Aan de redenen, die de Memorie van Antwoord noemt voor de vermelde droogmaking, voegt de heer Ligtenberg er een toe en ik moet eerlijk zeggen, dat deze bij mij zwaarder weegt dan de andere, in de Memorie van Toelichting genoemde. Deze reden is, dat de Wieringermeerpolder de kleinste der droog te maken polders is en dat men daar a.h.w. proeven kan nemen en ervaring opdoen inzake uitgifte en verkaveling der gronden enz., in 't kort dus met de koloniatievraagstukken.

Dit zou er voor kunnen pleiten om, als uit de resultaten van den proefpolder blijkt, dat met groote kans van waarschijnlijkheid, zonder al te groote moeilijkheden, de N. W. Polder in cultuur te brengen zoude zijn, dezen als eerste na de afsluiting voor droogmaking in aanmerking te doen komen. Men zou dan als hij een keer droog was, hier ervaring kunnen opdoen en dan de andere polders achtereenvolgens in cultuur kunnen brengen. Zoo zou een paar jaar ondervinding op te doen zijn. Men zal mij toevoegen, dat de indijking zoo snel mogelijk moet geschieden, en dat een wijze van doen, als hier voorgesteld, vertraging moet opleveren. Ik zou daarop willen antwoorden, dat haast bij de uitvoering van het inpolderingsplan nergens goed voor is.

Renteverlies heeft er niet plaats. De afsluitdijk betaalt zich zelf. Iedere polder staat als werk op zichzelf. Maar dan die groote behoefte aan grond? Die is er nu en zal er in de toekomst ook zijn. Als de bevolking zoo blijft toenemen als op 't oogenblik en voorloopig zal dat in ieder geval nog wel het geval zijn, zal er ook in en na 1950 nog groote behoefte aan cultuurgrond zijn.

De beschikbaarstelling van cultuurgrond moet als één geheel in Nederland beschouwd worden. Niet ontginning, ruilverkaveling, en de droogmaking der Zuiderzee naast elkaar, geen verband met elkaar houdend, maar dat alles als één goed overlegd geheel. Dan kan men nog jaren voor een geregelde redelijke uitbreiding zorgen en heeft geen gevaar te vreezen voor te veel aanbod op eens, dat het te gemakkelijk maakt om boer te worden, waarna een veel grooter tekort aan gronden volgt dan er had behoeven te zijn.

De toestand is zoo, dat wij op 't oogenblik en in de eerste jaren ons nog voor een groot deel kunnen redde met de te ontginnen en droog te leggen gronden elders. Daarom is er geen behoefte om à tout prix den N. W. Polder nu droog te maken. Daarom heeft men de uitvoering der Zuiderzeewerken niet te verhaasten; het enige waaraan dringend behoefte bestaat is het zoo snel mogelijk gereed komen van den afsluitdijk.

Wij hebben behoefte aan een over lange jaren reikend programma voor ontginning en verbetering van afwatering, in 't kort wij moeten een plan hebben, inzake het beschikbaar komen van nieuwe cultuurgronden, die der Zuiderzee inbegrepen. Continuïteit en overleg zijn in dezen meer nog dan in andere zaken gewenscht.

Voor ik eindig wil ik er nog op wijzen, dat de Commissie Lovink nergens heeft gezegd, dat het aanbeveling verdient de Wieringermeer tegelijk met de afsluiting droog te maken. Uit het rapport is zelfs te lezen, dat de Commissie hiervan de ernstige bezwaren wel degelijk heeft gevoeld. Ten einde dit duidelijk te maken haal ik aan de volgende passages: Op blz. 110 van het rapport schrijft zij:

„Reeds werd hierboven de verwachting uitgesproken, dat de zware zavel- en kleigronden, na met zeewater bedekt te zijn geweest, veel minder spoedig in goeden cultuurtoestand te brengen zullen zijn dan de lichte gronden. Waar het Zuiderzeewater in de Wieringermeer het hoogste zoutgehalte aanwijst, zal men goed doen de ver-

wachtingen van deze gronden in de eerste jaren niet te hoog te spannen.

Het spreekt wel vanzelf, dat de ontwatering van juist deze gronden aan zeer hoge eischen moet voldoen. Hoe beter hiervoor wordt gezorgd, hoe voorspoediger het ontziltingsproces van deze zware gronden zal verlopen, hoe spoediger redelijke opbrengsten zullen kunnen worden verwacht. Ook voor deze gronden is het gewenscht het brakke slootwater af en toe door zoet IJsselmeewater te vervangen, daar hierdoor aanzienlijke hoeveelheden zout water worden weggevoerd. Het spreekt intussen wel vanzelf, dat voor deze gronden de betekenis van deze versersing lang niet op een lijn te stellen is met die, welke hieraan voor de lichte gronden is toe te kennen.”

Hier wil de Commissie dus zoet water uit het IJsselmeer inlaten; zij kent hieraan, ook voor de cultuur der zwaardere gronden, in de Wieringermeer, een grooten invloed toe en dat zal toch alleen kunnen als er een IJsselmeer is. In de eerste jaren, na het droogvallen van de Wieringermeer, zal daarvan, daar de afsluitdijk eerst in 1933 gereed is, geen sprake zijn.

De Commissie rekent hier dus op het bestaan van het IJsselmeer, als de N. W. Polder er ligt.

Op blz. 117 schrijft de Commissie over den proefpolder:

„De moeilijkheden, welke dit gemis aan ervaring ten aanzien van de toepassing van nieuwe inzichten bij het in cultuur brengen van den eersten droog te leggen Zuiderzeepolder zal opleveren, moeten niet worden onderschat. De middelen tot ontwatering en bewerking der gronden mogen in groote lijnen volkomen duidelijk zijn aangegeven; slechts tastenderwijs zal men de intensiteit kunnen bepalen, waarmede zij moeten worden toegepast. Bij het overwegen van elk samenstel van maatregelen zal men gedurig voor de vraag komen te staan in hoeverre meerdere intensiteit, dus hoogere uitgaven, tot verhoogde of spoediger te verkrijgen cultuurresultaten zullen leiden; in hoeverre wellicht het afzien van opbrengsten voor één of enkele jaren winst voor de toekomst zal betekenen.

Eerst nadat men de verschillende mogelijkheden aan de practijk heeft getoetst, zal met zekerheid zijn vast te stellen, op welke wijze het hoogste nuttig effect van de toe te passen maatregelen kan worden verkregen. Gaat men nu bij het in cultuur brengen van de op een bepaald oogenblik ter beschikking komende 20.000 HA. van den eersten polder, volgens nog slechts ten deele aan de practijk getoetste — hoezeer ook juiste — beginselen te werk, dan is niet te vermijden, dat op aanzienlijke deelen van dit oppervlak bij het in cultuur brengen methoden zullen worden toegepast, welke later zullen blijken niet de meest economische te zijn geweest om tot het beoogde doel te geraken.”

Dit spreekt toch wel zeer duidelijk voor den eisch van voldoende ervaring met den proefpolder; hoe langer deze ervaring is, hoe beter. Men probeere eens een cultuurplan voor een proefpolder op te zetten en zal dan zien, dat het jaren behoef, voor men redelijkerwijze goede gegevens mag verwachten.

Ik meen dan ook, in weerwil van de door den heer Ligtenberg aangevoerde argumenten, mijne conclusie, dat het niet gewenscht is, tegelijk met het leggen van den afsluitdijk, met de inpoldering te beginnen, volledig te moeten handhaven.

S. L. LOUWES.

Zwolle, November 1925.

DE 6e N.-I. JAARBEURS EN JAARMARKT TE BANDOENG.

De heer A. E. Simon Thomas, te Batavia, schrijft ons:

„Hoewel het natuurlijk niet mijn bedoeling kan zijn een polemiek te openen met den heer S. A. Reitsma over zijn artikel: „De 6e N.-I. jaarbeurs en jaarmarkt te Bandoeng 1925”,¹⁾ mag ik dit artikel niet geheel zonder protest laten passeeren, aangezien het een zoo geheel verkeerden indruk geeft van de betekenis dier instelling, dat het zeker noodig is, dat uwe Hollandsche lezers hierover ook eens hooren van iemand, die niet zoo met de jaarbeurs vereenzelvigd is als de heer Reitsma.

¹⁾ [In het No. van 19 Aug. 11. — Red.]

Als secretaris der Handelsvereniging en der Kamer van Koophandel alhier meen ik daarbij wel iets beter op de hoogte te zijn van wat de handel van een jaarbeurs verwacht, terwijl ik door mijn lidmaatschap van het comité, dat alhier de Passar Gambir beheert en door vroegere werkzaamheid steeds zeer veel belangstelling voor het jaarbeurs- en tentoonstellingswezen heb getoond.

Als de heer R. de z.g. Hollandsche afdeeling de clou der jaarbeurs noemt, zegt hij wel de waarheid, doch slechts de halve waarheid: deze is, dat deze inzending van totaal 21 Hollandsche fabrikanten de geheele jaarbeurs vormde: al het andere was of electriciteitstentoonstelling of opluistering van gouvernement of Bandoengsche winkeliers, of verhief zich in geen enkel opzicht van dat, wat op iedere „passer malam” (vertaal: fatsoenlijke kermis) in geheel Indië te zien is.

Ieder deskundige zal dan ook moeten erkennen, dat zelfs met die inzending zoowel de Passer Gambir te Batavia als de Jaarmarkt te Soerabaja in ieder opzicht veel hooger stonden en veel en veel meer nut afwerpen.

Ik weet wel, dat de heer R. mij ook hier wel weer zal beschuldigen van „naijver der groote steden”, doch de (op handelsgebied geheel en al achterwege gebleven) ontwikkeling van Bandoeng zal toch wel hebben bewezen, dat er geen enkele reden tot naijver kan bestaan.

Om deze niet te lang te maken, meen ik hiermede te moeten volstaan, ook al zou er nog wel wat te zeggen zijn over de eenzijdige voorstelling, gegeven van het overleg met bijv. de Passer Gambir in zake de Hollandsche inzending, de cijfers over het bezoekersaantal, de zgn. internationalisatie, de belangstelling van import-zijde, ja zelfs over de inderdaad zeer grappige „vergissing”, die den heer Kelling tot redacteur van de Indische Financier maakt.

DE NEDERLANDSCHE UITVOER- MAATSCHAPPIJ.

Een kort historisch overzicht van haar doel en werking.

II.

Zoo namen op 1 Januari 1918 de werkzaamheden der N.U.M. feitelijk een aanvang en van dien datum af kon zij alle haar statutair toegekende bevoegdheden uitoefenen. Op 1 December 1917 had de Nijverheids-Commissie hare werkzaamheden gestaakt en de afdeeling Nijverheid had dus reeds van dien datum af gefunctioneerd, al gaf de omstandigheid, dat de rechten der N.U.M. nog niet geheel wettelijk geregeld waren, een enigszins gewrongen verhouding.

Tijdens de hierboven omschreven voorbereidingen om haar plaats in te nemen in het Handelsverkeer met het Buitenland had de N.U.M. zich intern geheel georganiseerd, hare bureaux ingericht, personeel aangesteld, welk personeel in hoofdzaak bestond uit dat van bureaux en kantoren, die door hare oprichting hunne werkzaamheden moesten staken. Behalve het hoofdkantoor aan den Kneuterdijk, waar alleen Directie en Algemeene Secretarie met de archieven konden worden ondergebracht, had de N.U.M. in eigendom perceel Mauritskade 7, in gebruik de bovenverdieping van perceel Buitenhof boven „Riche”, benevens perceel Cornelis Speelmanstraat en J.Pzn. Coenstraat. In IJmuiden en Scheveningen waren kleine kantoren ten behoeve van de bemoeienis bij den vischuitvoer, in Amsterdam, Rotterdam, Leiden en Venlo bij die van groenten ingericht. In Roermond was een kantoor in verband met den uitvoer van versche melk naar Duitsland, terwijl in Haarlem een bureau was voor de Technische Commissie voor den bloembollenuitvoer.

De maatschappij was voor het behandelen der aanvragen voor uitvoervergunning verdeeld in een Kamer voor Landbouw, een voor Tuinbouw, een voor Nijverheid en Visscherij, terwijl de comptabele aangelegenheden werden behandeld door de Kamer van Finan-

cieele Aangelegenheden. De Algemeene Secretarie had 5 bureaux: Bureau 1: Algemeene en Principieele zaken; Bureau 2: Personeel Aangelegenheden; Bureau 3: Statistiek; Bureau 4: Bewerkingsverkeer met het Buitenland, terwijl Bureau 5 omvatte het Bureau Uitvoer van het Departement van Financiën en een zeer gewenscht nauw contact met de douane-ambtenaren en de uitgangsstations onderhield. Bij dit bureau was een viertal ambtenaren gedetacheerd van den dienst der Directe Belastingen, wier ambtelijke bezoldiging door de N.U.M. aan het Rijk werd gerestitueerd.

De consenten, die ingevolge art. 1 van den Algemeenen Maatregel van Bestuur uitsluitend door de Regeering aan de N.U.M. konden worden verleend, werden door middel van endossementen aan belanghebbenden overgedragen. In gebruik waren consenten met langen looptijd (30 dagen) voor stapelartikelen, en met korten looptijd (3—5 dagen) voor artikelen van bederfelijken aard als versche groenten en visch. De consenten met langen looptijd werden voor wat betreft Nijverheidsartikelen voor elk uit te voeren object en voor elke uit te voeren zending van een bepaald artikel afzonderlijk uitgereikt, terwijl voor stapelartikelen op land- en tuinbouwgebied en groote partijen vee hoofdconsenten werden uitgereikt, waarop de N.U.M. z.g. gesplitste consenten aan belanghebbenden kon endosseeren.

Van de Nijverheids- en gesplitste consenten werd een exemplaar door Bureau Uitvoer naar het uitgangstation verzonden. Zonder dat dit exemplaar in handen van de douane was, gaf het consent niet de gelegenheid tot exporteeren. De consenten voor versche groente, versch fruit, versche visch en zaad werden door controleurs van de N.U.M. direct aan belanghebbenden uitgereikt, wat betreft die voor de 3 eerste artikelen op de veilingen, wat betreft zaad nadat een controleur had nagezien, dat de zending werkelijk overeenkomstig de aangifte was. Deze consenten werden uitgereikt krachtens door de Regeering aan de N.U.M. verleend certificaat.

De N.U.M. beschikte over een uitgebreid personeel, dat in 1918 ongeveer zeshonderd personen telde, de controleurs voor groenten, visch, fruit en zaad inbegrepen. De organisatie waarborgde een snelle behandeling der aanvragen, al ging dit meestal nog niet vlug genoeg naar den zin der exporteurs. De noodzakelijkheid om vóór alles de noodige inlichtingen in te winnen over de uit te voeren artikelen bracht dan ook dikwijls ongewenschte vertraging mede. Vele artikelen, die voor uitvoer in aanmerking kwamen, waren onder bepalingen, opgelegd door de Nederlandsche Overzee Trust Maatschappij (de N.O.T.), hier te lande aangevoerd of bevatten grondstoffen die daaronder vielen. Het spreekt dus vanzelf, dat voortdurend contact met de N.O.T. werd gehouden en feitelijk alle aanvragen aan deze Maatschappij werden voorgelegd om advies, ten einde haar in de gelegenheid te stellen na te gaan of de uitvoer niet in strijd was met de overeenkomsten, gesloten met de Britsche of Geallieerde Regeeringen, omdat eenige afwijking daarvan den aanvoer van levensmiddelen in gevaar bracht, en dus voor ons land de ernstigste gevolgen kon hebben. Deze overweging had op de meeste exporteurs weinig of geen vat. Voor hen toch was de export hoofdzaak, hun zaak ging voor, hun belangen domineerden ver boven die van het algemeen.

Was er van de zijde der N.O.T. geen bezwaar tot uitvoer (bezwaar van N.O.T.-zijde leidde onherroepelijk tot het weigeren van een consent), dan volgde het onderzoek bij de verschillende Rijkskantoren, Rijks-Commissies of Vereenigingen, die voor een speciaal artikel waren aangewezen, (er was bij den aanvang van 1918 een lijst, die 24 namen van dergelijke instellingen bevatte!) om na te gaan of met het oog op den binnenlandschen voorraad uitvoer kon worden toegestaan. Eerst na volledige verzameling van alle gegevens werd de aanvraag naar de Afdeeling

Crisiszaken van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel gezonden, die inzage nemende van een en ander, namens den Minister fiat tot uitvoer verleende. Indien hieraan nog wordt toegevoegd, dat de exporteur moest zijn Nederlander of een Nederlandsche Onderneming, terwijl in het bijzonder voor tuin- en landbouw-artikelen alleen zij voor consent in aanmerking kwamen, die als exporteur in het artikel bekend stonden, (voor nijverheids-artikelen was dit niet wel mogelijk, alhoewel er zooveel doenlijk voor werd gewaakt, dat gelegenheids-exporteurs of kettinghandelaars een consent in handen kregen), dan moge duidelijk blijken welke formaliteiten moesten vervuld worden vóór dat tot endossement van een consent kon worden overgegaan. Ten slotte had dan de exporteur voor dekking te zorgen van zijn financieele verplichting, die de N.U.M. aan het endossement verbond. Deze bepaling heeft dikwijls heel wat ergernis en beroering veroorzaakt. Zoals ik zeg: de N.U.M. verbond hare voorwaarden aan het endossement of zooals art. 2 van den meergenoemden Maatregel van Bestuur het uitdrukte: „kon de N.U.M. voor de overdrachten aan de geëndosseerden voorwaarden opleggen in den vorm van betalingen te haren bate als anderszins.” Uit deze bepaling vloeyde voort, dat de stortingen in de N.U.M.-kas, gewoonlijk heffing genoemd, dus geenerlei verband hielden met de resultaten der handelstransactie, zelfs niet met het al of niet gebruik maken van het consent. Moge deze bepaling op het eerste gezicht onbillijk lijken, het weerhield gelegenheidskooplieden van in den wilde weg consents aanvragen, daar zij, bij het niet gelukken van den uitvoer, hun geld kwijt waren. Daarnevens gaf de omstandigheid, dat de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel de consents op verzoek van belanghebbenden steeds met 14 dagen verlengde, ruime exportgelegenheden, omdat een termijn van zes weken als alleszins voldoende kon worden beschouwd. In elk geval lag het in de bedoeling en werd er naar gestreefd, de meest mogelijke gelijkheid van behandeling toe te passen in tegenstelling met de tot dan toe bestaande vrij groote verscheidenheid en willekeurigheid der verplichtingen, die vóór de oprichting van de N.U.M. aan de exporteurs werden opgelegd. Om eindelijk bevoorrechtiging te voorkomen, bepaalde de N.U.M., dat geen endossement kon plaats hebben van uitvoervergunningen voor goederen, ten name van personen of instellingen, wier tusschenkomst door het betrokken rijk werd aangewezen voor den invoer van bepaalde artikelen, met uitsluiting van ieder ander.

Naast de algemeene heffing, — dat was dus de betaling bij de overdracht van het uitvoerconsent, die als bijdrage ter bestrijding van de bedrijfskosten der Vennootschap moest worden beschouwd en die gewoonlijk 1 pCt. van het factuurbedrag bedroeg — konden nog bijzondere heffingen worden opgelegd en wel ten aanzien van goederen, welke uitvoer, ter beoordeeling van de Directie, ten gevolge van de crisissituaties buitengewone voordeelen opleverde. Ter vaststelling van de heffingen, zoowel de algemeene als de bijzondere, waren de exporteurs gehouden een gevaarmerkt afschrift der op de zending betrekking hebbende facturen over te leggen.

Alle voorwaarden, die aan verkrijgers van vergunningen tot uitvoer van goederen naar het buitenland werden opgelegd, werden op voorstel van de Directie door de Gedelegeerde Commissie vastgesteld en aan de goedkeuring van den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel onderworpen (Huishoudelijk Reglement), terwijl volgens den Algemeenen Maatregel van Bestuur bij dezen Bewindsman beroep opstond gedurende 14 dagen volgende op den dag, dat den belanghebbende kennis daarvan was gegeven.

De N.U.M.-heffingen, die dus naar gelang van de omstandigheden werden bepaald, waren vreemd aan het karakter van belastingheffing, iets waarvan de heffingen, die door de vroegere Rijkscmissiën werden gevorderd, meer den schijn hadden.

Uit den aard der zaak oefende Duitschland op het geheele handelsverkeer een groote pressie uit door de al of niet levering van steenkolen. Het leek de Directie van de N.U.M. dan ook alleszins noodzakelijk om te trachten de algeheele beschikking te krijgen over alle uitvoer- en invoervergunningen, iets wat haar voorzoover het de invoervergunningen betreft ten slotte niet is gelukt. Wel verleende de N.U.M. van stonde aan haar tusschenkomst bij den invoer uit Zweden en Zwitserland en de daarmede in verband staande doorvoervergunningen door Duitschland, terwijl het aan haar initiatief te danken is geweest, dat in plaats van de onbelangrijke zending smeerolie, die in het Oostenrijksch-Hongaarsche Abkommen was genoemd, geregeld groote zendingen olie uit de monarchie zijn aangevoerd, maar van de plannen om van de N.U.M. een N.I.U.M. te maken, is nooit iets gekomen. De onderhandelingen voor den aanvoer van zout, waarbij zoowel de industrie als de visscherij was gebaat, van potasch en van kaliloog voor de vervaardiging van zeep en glycerine (de schrik van alle oorlogvoerenden in verband met de dynamiet-fabricage) werden aan de N.U.M. overgelaten; overigens heeft haar bemoeienis met den invoer, behalve bij het later te noemen bewerkingsverkeer, weinig te beteekenen gehad. De Regeering wees anderen aan tot het voeren der besprekingen, en de Commissie van Advies in Economische Aangelegenheden was met de Directie van Economische Zaken — de nieuw gecreëerde afdeling van het Departement van Buitenlandse Zaken —, het lichaam dat sterk op den voorgrond trad.

De N.U.M. begon haar taak onder de eigenaardige omstandigheid, dat zij uitvoerster was van de reeds genoemde overeenkomsten, die onzen uitvoer naar de Centrale en Geallieerde Mogendheden regelden en die door het Landbouw-Export-Bureau eenerzijds waren gesloten met resp. „Die Deutsche Handelsstelle im Haag” (D.H.H.) en de „British and General Trading Association Ltd.” (B.&G.T.A.) anderzijds. De uitvoer van landbouwproducten stond feitelijk geheel onder den invloed van het Agricultural Agreement en het Provisorium van 1916.

Zelfs werd er groote moeite ondervonden bij den uitvoer naar neutrale staten; terwijl b.v. Zweden door de Geallieerde Mogendheden niet als neutraal werd beschouwd. Duitschland legde moeilijkheden in den weg voor den doorvoer van goederen naar Zwitserland en bepaalde zelfs, dat Zwitserland daarvoor geen hooger prijs mocht betalen dan Duitschland.

Een bepaalde compensatie-politiek heeft Holland nooit gevoerd, al werden tegenover den uitvoer van landbouwproducten de doorlating van veevoeder en kunstmest, de uitvoer van zout, kolen, hout en kalk en de doorvoer door Duitschland van hout en olie uit Oostenrijk-Hongarije bedongen. Intusschen was aan den invoer van vele artikelen, zoowel door onze Oostelijke naburen als van Engelsche zijde, de voorwaarde verbonden, dat het er uit vervaardigde product, wederom naar het land vanwaar de grondstoffen kwamen, zou moeten worden uitgevoerd. In het bijzonder heb ik hier op het oog margarine, glycerine, harde zeep, beendervet enz. Deze zaken kregen af en toe zulk een verwarden loop, dat 't heel wat moeite kostte, er een behoorlijke regeling voor tot stand te brengen. Voornamelijk hing hiermede samen de aanvoer van vetten, potasch en kaliloog. Tot zelfs de vervaardiging van z.g. bouillonblokjes werd in zulke besprekingen betrokken. Een partij margarine, waarop Duitschland reeds zeer lang wachtte, maar die weer door bepalingen van de andere zijde werd vastgehouden, kreeg den naam van: „Margarin met dem grauen Haar”!

De handel tusschen Zweden en Nederland bleef zeer levendig en dank zij de onvermoeide medewerking van onzen Gezant in Stockholm, Jhr. Dr. C. G. W. van Vredenburg, met wien de N.U.M. een levendige correspondentie heeft gevoerd, konden vele goe-

deren uit Zweden, in 't bijzonder elektrische machines, worden ingevoerd. Er werden met dit land z.g. desiderata-lijsten gewisseld, waarop de urgentie der verlangde uitvoeren werd genoteerd, naar aanleiding waarvan de N.U.M. na overleg met het bureau Nijverheid van de Afd. Crisiszaken van het Departement van L., N. & H. de aanvragen al dan niet ondersteunde.

Van de verhoudingscijfers betreffende den uitvoer naar Oost en West en naar de Neutralen nam men zoowel van Engelsche als van Deutsche zijde nauwkeurig kennis; het Bureau Statistiek dat van de Commissie voor het Handelsverkeer met het Buitenland was overgenomen en door de N.U.M. was uitgebreid, verschafte aan de contractanten maandelijks de cijfers, waaruit de Balans kon worden opgemaakt en een achterstand in levering aan een der beide partijen dadelijk kon worden vastgesteld. Intusschen namen in den loop van 1918 het aantal en de hoeveelheden der export-artikelen sterk af zoodat het inhalen van zulk een achterstand steeds moeilijker werd, wat vaak leidde tot scherpe aanmerkingen van de zijde, die voor een bepaald artikel in achterstand was.

In April 1918 achtte de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel het noodzakelijk om den uitvoer van voedingsmiddelen stop te zetten ten einde te kunnen nagaan welke voorraden in het land aanwezig waren, resp. van welke voedingsmiddelen meer in Nederland aanwezig was dan in het binnenland kon worden verbruikt en of die voedingsmiddelen dan konden dienen ter vervanging van andere, waaraan hier te lande een tekort was. Ook deze maatregel levende weer groote moeilijkheden op met betrekking tot de uitvoering der buitenlandsche overeenkomsten, waar zelfs een gedeelte van in convoi geladen en voor Engeland bestemde goederen moest worden gelost en vastgehouden.

Waar op 31 Maart 1918 de overeenkomst met Duitschland afliep, waarbij tegenover de verstrekking der credieten en de aan levering van boter, kaas, caseïne en andere artikelen, het verstrekken van uitvoervergunningen naar ons land voor kolen en ijzer was geregeld, moest de uitvoer in verband met nieuwe onderhandelingen worden getemperd. De levering van ijzer, gescheiden in contingentlich en aussercontingentlich ijzer leverde steeds meer bezwaren op, doordat het laatste in grotere mate werd aangevoerd en aan den aanvoer daarvan allerlei verplichtingen werden verbonden. Daarnaast kwamen de onderhandelaars voor een nieuwe overeenkomst met de z.g. Geassocieerde Regeeringen uit Londen terug met plannen, die wezen op een neiging om aan de wenschen der Geassocieerden sterk tegemoet te komen. Ook aan de N. U. M. was een plaats ingeruimd in de Commissie, die als Regeeringsdelegatie de besprekingen te Londen had gevoerd.

Einde 1918 kwam het nieuwe Agricultural Agreement tot stand, dat tusschen de N. U. M. en de British and General Trading Association Ltd., de laatste als vertegenwoordigster der Geallieerde Regeeringen, werd gesloten. Even te voren was ook een nieuw Fishery Agreement tot stand gekomen, dat de reeds lang onvoldoende verschillende overeenkomsten op visscherijgebied verving. Dit Agreement, dat gesloten was na lange onderhandelingen tusschen de N.U.M. en vertegenwoordigers der Geassocieerde Regeeringen en waarbij rekening werd gehouden met de wenschen van Deutsche zijde, maakte den vischuitvoer alsmede dien van schaal- en schelpdieren naar de Centrale landen, die nu geheel stilstond, ook weder mogelijk.

In verband hiermede konden enkele trawlers naar een der havens aan de Iersche Zee uitvaren, om van daaruit de vischvangst te beoefenen. De reederijen van deze schepen moesten zich intusschen tegenover de N.U.M. verbinden een zeker bedrag van hun vangst als heffing af te dragen, ten einde hen niet te bevoordelen boven de exporteurs van visch vanuit de Nederlandse havens.

Beide overeenkomsten stonden, evenals de overeenkomst, die de N.O.T. had gesloten, op het General Agreement, dat door de Nederlandsche Regeering einde 1918 werd gesloten met de Regeeringen van Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en „The War-Trade-Board” van de Vereenigde Staten. Dit Agreement regelde de scheepvaart, den aanvoer van vetten en andere artikelen, bepaalde den omvang van den export naar Duitschland van eenige goederen en voortbrengselen van Nederlandschen bodem en regelde de z.g. deficiency, terwijl credieten van Nederland aan de meeste contractanten voor het doen van inkoop, zoowel in Moederland als Koloniën in uitzicht werden gesteld.

Het Agricultural Agreement, dat op sommige punten de vorige overeenkomst verduidelijkte en verlichtte, bleef nog een groot bezwaar voor den Nederlandschen exporthandel, doordat de uitvoer naar de Centralen en Neutralen sterk aan banden bleef gelegd. De meest belangrijke wijziging werd verkregen in den uitvoer van groenten en fruit en in dien van suiker, zoowel in natura als verwerkt in jam, melk en likeuren.

In verband met het nieuwe Agricultural Agreement moest het Duitsch Provisorium van 1 December 1916 tegen 1 Januari 1919 worden opgezegd.

Naast een zeer goede verhouding, die de N.U.M. zoowel met de vertegenwoordigers van Duitschland als met die der Geallieerde of Geassocieerde Regeeringen onderhield, welke laatste o.a. zeer werd bevorderd door het nauw en vriendschappelijk contact met de N.O.T., had de N.U.M. ook voor een goede verstandhouding met de exporteurs te zorgen. De Export-Centrale stond geheel anders tegenover de exporteurs dan het Landbouw-Export-Bureau, dat slechts had toe te zien dat de overeenkomsten met de D.H. en B. & G.T.A. nauwkeurig werden nagekomen, terwijl de N.U.M. eerstens beslag legde op een deel der exportwinst, tweedens door de opgelegde verplichting tot goederenruil de export eerst deed plaats vinden op het voor dezen warenruil meest gunstige oogenblik. Door deze omstandigheden kon de N.U.M. dan ook niet over groote medewerking van exporteurs of exporteurs-vereeningingen roepen, welke laatste vooral veel van haar zelfstandigheid moesten prijsgeven. Toch werd den exporteurs meer winst gelaten, dan oorspronkelijk bij de wet van 1 September 1917 was voorzien; voor nijverheidsartikelen en visch werden vaste heffingen berekend en voor land- en tuinbouw-artikelen werd 50 pCt. van de prijzen, die van een buitenlandschen koper konden worden bedongen boven de grondprijzen, aan den exporteur gelaten. Intusschen heeft de praktijk dikwijls bewezen, dat de exporteurs de N.U.M.-heffingen eenvoudig door hun buitenlandschen koper deden vengoeden. Deze wanstoestand ware natuurlijk wel te voorkomen geweest, indien de N.U.M. zich ook met het incasseeren van de betalingen der leveringen naar het buitenland had belast, doch met uitzondering van de zendingen naar Zweden heeft zij hiervan toch moeten afzien.

De taak van de N.U.M. was daarom des te moeilijker, omdat zij feitelijk twee geheel tegenstrijdige belangen moest dienen. Enerzijds had zij tot taak zooveel mogelijk waren tegen waren te ruilen, anderzijds diende zij zooveel mogelijk winst te behalen. De warenruil werd echter sterk aan banden gelegd, doordat de Regeering zich reeds bij overeenkomst verbonden had tot het leveren van vaste hoeveelheden kaas en boter, terwijl de N.U.M., zooals reeds is aangestipt, weinig of geen bemoeienis met den invoer werd gegeven. Alleen wat betref het z.g. bewerkings- of veredelingsverkeer kreeg zij daarbij rechtstreeks haar deel.

Het veredelingsverkeer was intusschen een voortdurende bron van kwesties. De uitvoer van metalen was slechts gerechtvaardigd, indien daartegenover de invoer van hier te lande noodzakelijke artikelen stond,

te meer omdat van Engelsche zijde slechts toestemming tot uitvoer van een bepaalde hoeveelheid metalen naar de Centralen was verkregen. Luxe-artikelen en stock-artikelen wettigden geen metaal-uitvoer, al werd de invoer daarvan dikwijls zeer door onze Oostelijke naburen gewenscht, en dikwijls moest, zeer tot teleurstelling van den betrokkene, uitvoer van compensatie-metaal worden geweigerd. Het algemeen belang vorderde dat, al werd dit niet door iedereen begrepen. Ik herinner mij een verzoek van een particulier, die een uitvoervergunning vroeg voor lood, ten einde daartoe nieuw materiaal voor de elektrische batterij voor de verlichting van zijn particuliere woning te verkrijgen, wat moest worden geweigerd omdat hiermede niet het algemeen belang was gediend. De betrokkene kwam zich beklagen en voerde als ondersteuning van zijn verzoek aan: „dat hij een der hoogst aangeslagenen in de belasting was in de provincie waarin hij woonde.”

(Wordt vervolgd.)

KAREL HUIJSINGA,
Oud-President-Directeur, thans Liquidateur.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

VERLAGING VAN HET RIJKS BANKDISCONTO?

Prof. Dr. Kurt Singer te Hamburg schrijft ons:

Sedert den 26sten Februari jl. staat het disconto der Rijksbank onveranderd op 9 pCt. en de beleeningsrente op 11 pCt. De rente in de open markt is sedert dit tijdstip echter aanmerkelijk gedaald: particulier disconto van 8 tot 6½ pCt., en de rente voor daggeld te Berlijn 9 à 12 pCt. tot 7 à 8 pCt. Het ligt voor de hand, de Rijksbank aan te raden, haar voorwaarden aan de veranderingen der open markt aan te passen. Inderdaad schijnt dit niet slechts de wensch der betrokken ondernemers te zijn, dat ook de opvatting van het Reichswirtschaftsministerium, dat vermoedelijk hoopt, zijn pogingen tot prijsdaling ook langs dezen weg te bevorderen. Althans is de „Direktor”, onder wien de geldpolitiek ressorteert, Dr. Dalberg, in het Bankarchiv als woordvoerder van de aanhangers der discontoverlagingsgedachte opgetreden.

Deze gedachte houd ik voor onjuist en wel om de redenen, welke in het volgende kort zullen worden uiteengezet. Om reeds dadelijk de conclusie te vermelden: de mogelijke voordeelen van zoodanigen maatregel zijn gering en onzeker, de zekere nadeelen groot en verstrekkend; in het bijzonder zou hij als een nieuwe schrede op een weg moeten worden beschouwd, dien de Rijksbank liefst spoedig moet verlaten; den weg nl. van mechanische creditrestrictie, in plaats van organische geldcreatie.

Wie voor verlaging van het Rijksbankdisconto pleit, verwacht van haar hoofdzakelijk verlichting van de op de ondernemingen drukkende lasten door vermindering, zoowel van de kosten van binnen- als van buitenlandsche crediten. Of deze gevolgen inderdaad zullen optreden, is echter de vraag. De rente, welke bij het opnemen van crediten in het buitenland betaald moet worden, heeft zich nooit naar het bankdisconto gericht; zij volgt onder normale omstandigheden, gelijk in den aard der zaak ligt, de rente voor bijna risicooloze crediten, derhalve het privaatdisconto. Of echter verlaging van het bankdisconto met ongeveer 1 pCt. een daling van het particulier disconto in dezelfde mate teveeg zou brengen, is echter op zijn minst onzeker. Hier komt bij, dat de solidariteit der geldmarkten volstrekt niet zoover hersteld is, dat een reageeren der internationale kapitaalverplaatsing op zulke, in ieder geval zwakke veranderingen verwacht mag worden. Men zegt, dat de Duitsche banken zelf, die van haar cliënteel van 12—18 pCt. rente plegen te vorderen, zich bij het opnemen van buitenlandsch kapitaal, dat hun tot een half zoo hoogen rentevoet en daar beneden aangeboden wordt, terughoudend betoonen. Het buitenland slaat echter meer acht op deze creditvoorwaarden der banken dan op het Rijksbankdisconto, waarvan het al te

goed weet, dat het onder de heerschappij der creditrestrictie slechts een soort formeele beteekenis kan bezitten. Eén ding kan ongetwijfeld den voorstanders eener discontoverlaging worden toegegeven: zij zou den rentelast weliswaar nauwelijks verminderen, doch een remming van de toestrooming van buitenlandsch kapitaal kan van haar niet gevreesd worden. Dit volgt juist uit de losheid der onmiddellijke betrekkingen tusschen bankdisconto en internationale kapitaalbeweging in het algemeen, en onder de huidige omstandigheden in het bijzonder. Van het buitenland uit gezien zou zoodanige maatregel derhalve nuttig noch schadelijk zijn.

Anders staat het met de uitwerking op de binnenslandsche creditmarkt. Wanneer de Rijksbank haar disconto van 9 tot 8 pCt. verlaagt, en wanneer de banken haar tarieven eveneens met 1 pCt. verminderen, beteekent dit zeker verlaging der rentelasten, doch slechts met een bedrag, dat zelfs Dr. Dalberg niet hooger dan 100 miljoen R.M. schat. Ook wanneer men gelooft, dat het door openbare kassen, zonder bemiddeling der banken en spaarbanken uitgeleende milliard 1 pCt. lager zou worden verstrekt, wordt evengoemd bedrag slechts zeer onbeteekenend hooger. Wat zijn echter 100 milliarden, wanneer de belastingen en sociale lasten in het honderdvoud hiervan loopen?

Eenige uitwerking zou op dit gebied derhalve wel te bespeuren zijn, doch het voordeel ware gering en het waarschijnlijke nadeel daarentegen zeer aanzienlijk. Want aangenomen mag worden, dat de creditbanken hun debetrente niet verlagen, zonder tegelijk hun creditrente te verminderen. Het publiek heeft echter het lot zijner bankdeposito's op het einde der inflatieperiode niet vergeten en uit dit door een geringe geneigdheid tot het vormen van spaardeposito's. Deze geringe neiging door verlaging der reeds thans zeer matige creditrente nog verder te verzwakken schijnt bedenkelijk. Anders zou de zaak liggen, wanneer de banken zich tot een aanmerkelijke vermindering van de spanning tusschen debet- en creditrente zouden bereid verklaren.

In ieder geval zal echter verlaging van het disconto een *vertragend moment* in de nieuwe ordening van het Duitsche creditwezen beteekenen. Zij heeft tot complement, de handhaving der creditrestrictie nog gedurende langen termijn, terwijl alle krachten erop gericht moesten zijn, een toestand in het leven te roepen, waarin de verschillende rentevoeten zich niet tusschen 6½ (in bijzondere gevallen daar beneden) en 18 pCt. (in bijzondere gevallen daarboven) bewegen, en het is aan geen twijfel onderhevig, dat het Rijksbankdisconto bij genormaliseerde toestanden in geen geval onder 9 pCt. zou liggen, ook na uitschakeling van alle speculatieve en inflationistische creditvraag. Waarom dan derhalve nog in het laatste oogenblik een schrede in de verkeerde richting gedaan?

3* De creditrestrictie was in het eerste stabilisatiejaar een onvermijdelijke en hoogst doelmatige overgangmaatregel; zij oefent thans nog een gewenschten druk uit op al diegenen, die zich ook nu nog niet aan de nieuwe omstandigheden willen aanpassen, doch zij begint ook de grootere, uit verstandige en wakkere ondernemers bestaande rest in een kritieken toestand van economische stagnatie te brengen, welke overal onvermijdelijk wordt, waar de credietsoem mechanisch wordt begrensd, of eenzijdig aan onvoldoende symptomen, zooals de prijsvorming, wordt georiënteerd. Het is juist, dat de vrijheid van discontoeering niet hersteld kan worden, zonder dat industrie en handel waarborgen geven, dat de aanpassing van de Duitsche volkshuishouding aan de omstandigheden van de wereldmarkt, bij stabiele munt, door vrijere creditverleening niet zal worden vertraagd. De weg uit de crisis ligt derhalve in een voorzichtige ontspanning der creditrestrictie, in verbinding met krachtig werkende beloften en daden op het gebied der pro-

ductie en der prijspolitiek van de economische verbon- den, in wier handen de eens vrije prijsvorming ligt. (In het bijzonder verdient hier vermelding een voor- stel, door Dr. Hugo in zijn laatste Bochumer rede ge- daan, nl. het doen opleven van het bedrijfsleven door een sterke verlaging van de grondstoffenprijzen). Blijkt dan de geldpolitieke houding van eenige in- dustrieën ook in de toekomst niet standvastig, dan zal de Rijksbank in algemeene of partieele restricties een door alle kenners gebillijkt afweerwapen bezitten en de heer Schacht zal dit wapen tot heilzamen schrik van zijn tegenstanders weten te hanteeren.

AANTEKENINGEN.

De kwaliteit van de Javasuiker. — Gelijk reeds door het „Soer. Hbld.” werd medege- deeld heeft de V.I.S.P. zich per circulaire tot haar leden gewend, in verband met herhaalde klachten over de slechte afwerking van de afgeleverde suiker. Deze circulaire, dd. 7 October ll. door de Commissie van Vertegenwoordiging der Vereenigde Javasuiker Producenten te Soerabaja verzonden, is, gelijk in het stuk wordt opgemerkt, niet de eerste met betrekking tot dit onderwerp. Reeds bij afloop der campagne 1924 werden de klachten ter kennis van de leden gebracht, ontvangen over de kwaliteit der afgeleverde S.H.S., waarbij de leden erop werden gewezen, dat het, met het oog op de steeds scherper wordende con- currentie van het allerhoogste belang was voor de goede reputatie der Javasuiker, de kwaliteit van de suiker hoog te houden. Ook het Hoofdbestuur heeft sindsdien de kwestie nogmaals onder de aandacht der leden gebracht.

„Bij het einde van de ditjarige campagne”, zegt nu de jongste circulaire, „moeten wij echter tot ons leedwezen constateeren, dat aan deze verwachting niet is voldaan. Blijkens het hooge totaal aan afgekeurde suikers heeft de kwaliteit der afgeleverde suikers in vele gevallen wederom zeer veel te wenschen overgelaten. Waar in totaal het kwantum afgekeurde suikers voor 1924-oogst circa 124.000 picols bedroeg, werden gedurende deze cam- pagne meer dan 400.000 picols wegens kwaliteitsgebre- ken afgekeurd. Deze cijfers wijzen er op dat, hoewel uiteraard de marktconstellatie afkeuringen in de hand werkte, blijkbaar toch nog steeds meerdere fabrieken in doorsnee een product leveren dat net op het kantje af is. De algemeene klacht betreft dan ook weder de zeer groote hoeveelheden suikers die bij aflevering ternau- wernood aan de uiterste eischen voldeed en dus door koopers geaccepteerd moest worden.

Het behoeft geen betoog, dat hierdoor de naam van de Javasuiker weder ernstige schade wordt toegebracht, met het gevolg dat de positie van het Javaproduct op de wereldmarkt hoe langer hoe ongunstiger wordt. Deze gang van zaken is des te ernstiger waar als gevolg van de groote producties in alle suikerproducerende landen de concurrentie zich hoe langer hoe scherper doet ge- voelen.

Onze Commissie meent daarom nogmaals den ernst der positie onder uwe aandacht te moeten brengen, in de hoop dat herhaalde aandrang terzake eene verandering ten goede zal uitwerken.”

In verband met het bovenstaande zij de klacht in herinnering gebracht, door den heer A. Volz geuit op p. 93 in het No. van 4 Febr. ll. De heer V. schreef aldaar:

„In de afgelopen campagne moest echter opnieuw geconstateerd worden, dat de doorsneekwaliteit van de op Java geproduceerde witte suiker sterk vermindert. Terwijl vroeger, de witte Javasuiker ver boven kleur No. 25 D.S. bleef en van arbitrages op kleur nooit sprake was, wordt het standaardnummer 25 niet alleen hoe langer hoe meer genaderd, maar in vele gevallen zelfs niet eens meer bereikt. Nog nooit hebben op Java zooveel arbitrages van witte suiker plaats gehad als in deze campagne. Britsch-Indië, dat tot de gemakke- lijkste koopers van Javasuiker behoort, klaagt zeer over de kwaliteit van vele der ontvangen partijen. Het is bepaald eene zeer kortzichtige politiek om ter wille van eene kleine besparing bij het fabriekaat den vroeger zoo goeden naam van de witte Javasuiker te bederven, waar- van het natuurlijke gevolg is, dat het Javaproduct op

de wereldmarkt eene geringere waarde zal bedingen in verhouding tot andere suiker dan vroeger. Met het oog op de felle concurrentie, die Java thans weer tegemoet gaat tegenover de elk jaar grooter wordende bietoogsten, kan daarvoor niet genoeg gewaarschuwd worden.”

Het zal belangwekkend zijn, na te gaan, wat het effect dezer klachten en vermaningen op het pro- duct der campagne 1926 zal zijn.

Suikerproductie der wereld. — Willett & Gray publiceeren hunne eerste raming van de wereld- suikeroogsten 1925/26 in vergelijking met de geraamde opbrengsten 1924/25 als volgt:

Rietsuiker.	1925/26	1924/25
Noord-Amerika:	Tons	Tons
Louisiana.....	205.000	79.002
Texas.....	250	450
Porto-Rico.....	550.000	589.288
Hawaii Eilanden.....	645.500	695.000
West-Indië:		
Virginia Eilanden....	7.000	7.200
Cuba.....	5.150.000	5.125.970
Britsch West-Indië:		
Trinidad.....	55.000	69.628
Barbados.....	50.000	53.000
Jamaïca.....	40.000	42.600
Antigua.....	15.000	17.300
St. Kitts.....	13.000	16.000
Overige Eilanden.....	7.500	9.000
Fransch West-Indië:		
Martinique.....	21.000	23.000
Guadeloupe.....	28.000	34.722
San Domingo.....	320.000	311.270
Haïti.....	13.500	8.280
Mexico.....	175.000	165.223
Centraal-Amerika:		
Guatemala.....	25.000	24.000
Overig Centraal-Amerika	62.500	65.000
Zuid-Amerika:		
Demarara.....	100.000	100.000
Suriname.....	10.000	10.200
Venezuela.....	19.000	19.000
Ecuador.....	18.000	18.700
Peru.....	265.000	310.522
Argentinië.....	365.000	246.717
Brazilië.....	750.000	812.493
Totaal in Amerika..	8.910.250	8.853.565
Azië:		
Britsch-Indië.....	2.502.000	2.537.000
Java.....	2.290.000	1.977.490
Formosa en Japan.....	478.000	458.836
Philippijnen.....	470.000	581.000
Totaal in Azië.....	5.740.000	5.554.326
Australië.....	500.000	435.680
Fiji Eilanden.....	55.000	70.000
Totaal in Australië en Polynesië....	555.000	505.680
Afrika:		
Egypte.....	107.000	110.000
Mauritius.....	206.000	224.710
Réunion.....	40.000	43.500
Natal.....	190.000	143.974
Mozambique.....	60.000	55.000
Totaal in Afrika....	603.000	577.184
Europa:		
Spanje.....	9.000	10.629
Totale Rietsuikerproductie	15.817.250	15.501.384
Beetwortelsuiker:		
Europa:		
Duitschland.....	1.680.000	1.575.684
Tsjecho-Slowakije.....	1.600.000	1.409.703
Oostenrijk.....	85.000	75.000
Hongarije.....	220.000	202.354
Frankrijk.....	780.000	827.472
België.....	380.000	400.105
Holland.....	300.000	329.244
Rusland en Ukraine....	950.000	458.375
Polen.....	530.000	494.854
Zweden.....	180.000	135.000
Denemarken.....	175.000	140.000
Italië.....	200.000	422.000
Spanje.....	225.000	260.000
Zwitserland.....	6.000	6.000

recht voor binnenlandsche plaatsing, de uitvoer ten laste van de accijnsopbrengst wordt ondersteund.

Ondergeteekende vertrouwt, dat Uwe Excellentie na kennisgeving van het bovenstaande, Haar meening ten opzichte van de compensatie, die de gedistilleerd-industrie geniet, wel zal willen wijzigen en in het belang hare industrie, alsmede in het belang van allen die daaraan verbonden zijn, maar ook in het belang van den Nederlandschen exporthandel in het algemeen, bereid is maatregelen te treffen, opdat een bescheiden en alleszins gerechtvaardigde vergoeding, ook over de geëxporteerde hoeveelheden, zoo spoedig mogelijk worde verleend.

Deze argumentatie is niet bijzonder duidelijk. De export van spiritus is reeds „veel en veel grooter” dan hij zonder accijnsverhoging zou zijn geweest. De spiritus-industrie kan dus blijkbaar met stijgende hoeveelheden op de wereldmarkt concurreeren. Niettemin vraagt de Zuid-Nederlandsche Spiritusfabriek om een exportpremie als steun op de wereldmarkt en wel op grond van het feit, dat de Regeering door accijnsverhoging de binnenlandsche consumptie beperkt, welk feit geheel los staat van de internationale concurrentiemogelijkheid.

Uit een bijlage bij het adres der Zuid-Nederlandsche Spiritusfabriek blijkt, dat in een aantal landen van Europa de spiritus-export kunstmatig wordt bevorderd. De volgende voorbeelden worden genoemd:

Engeland. De Engelsche regeering verleent een uitvoerprijs van 3 d. per proefgallon (to cover costs of restrictions). Deze premie staat gelijk met f 2,89 per HL. 50 pCt.

Duitschland. In Duitschland ontvangen de spiritusfabrikanten op basis van de „Brennrechte” een prijs, die gemiddeld op f 32,50 uitkomt, is f 16,25 per HL. 50 pCt.

De officieele exportprijs, waarvoor Duitschland afgeeft, is 30 R.M. of rond f 18 per HL. 100 pCt. is f 9 per HL. 50 pCt.

In werkelijkheid wordt de Deutsche spiritus nog belangrijk goedkoop geëxporteerd. Aan Zwitserland werd voor den prijs van ca. twaalf en aan Frankrijk voor een prijs van ca. dertien gulden per HL. 100 pCt. of resp. f 6 en f 6,50 per HL. 50 pCt. geleverd.

Het nadeelig verschil wordt vergoed uit een hoogen binnenlandschen prijs, n.l. R.M. 430, dat is rond f 258 per HL. 100 pCt. of f 129 per HL. 50 pCt., een prijs, die inmiddels nog lang zoo hoog niet is als de spiritusprijs in Nederland; welke door den hoogen accijns van f 330 per HL. 50 pCt. ca. f 340 per HL. 50 pCt. bedraagt.

De Duitsche spiritusfabrikanten genieten dus op deze wijze op iederen HL. geëxporteerden spiritus een premie van ca. f 14 per HL. 100 pCt. is f 7 per HL. 50 pCt., welke premie gevonden wordt uit de binnenlandsche opbrengst, dat zou dus bij ons zijn de accijns.

Ook uit de berichten van de verschillende spiritusmarkten blijkt duidelijk, hoe Duitschland de exportprijzen dumpst, om de afzetgebieden, die gedurende den oorlog verloren waren gegaan, wederom in handen te krijgen.

Wat Tsjechoslowakije en Hongarije betreft, schrijft „Der Spiritusmarkt” als volgt:

„Die Spiritusindustrien der Tschoslowakei und Ungarn können sich ohne jede weitere Schwierigkeit den Luxus des Dumpings in der Weise leisten, dass sie den Exportspiritus um die Hälfte des Gestehtungspreises hergeben und sich diesen Ausfall bei den Inlandpreisen, wo sie keine Konkurrenz haben, einbringen.”

Betreffende Polen schrijft hetzelfde blad het volgende:

„Der Export aus Polen ist insofern mit Schwierigkeiten verbunden, als die Brennereien im Export nicht unterstützt werden, und ohne Exportprämie oder Dumping ist es heute nicht möglich, auf dem Weltmarkte mit Spiritus zu konkurrieren.”

Jugoslavië is om zijn gedistilleerd-industrie eveneens te steunen, een paar maanden geleden overgegaan tot het verleen van een exportpremie, die 250 Dinare is f 5,50 per HL. 50 pCt. bedraagt.

Het resultaat van dezen steun is reeds onmiddellijk merkbaar, doordat de Nederlandsche gedistilleerd-industrie op de exportmarkt in Jugoslavië een nieuwen concurrent aantreft, waarover „Der Spiritusmarkt” van 1 November 1925 als volgt schrijft: *Seitdem der Spiritusexport subventioniert wird, konkurriert Jugoslavischer Spirit erfolgreich auf dem Weltmarkte. Nach Oesterreich und in die Levante wurden in der letzten Zeit einige 1000 HL. exportiert.*

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 3½ 3 Oct. '25	Zwits. Nat. Bk. 3½ 22 Oct. '25
Bk. { Bel. Binn. Eff. 4 3 Oct. '25	N. Bk. v. Denem. 5½ 7 Sept. '25
{ Vrsch. in R.C. 5 3 Oct. '25	Zweedsche Rbk 4½ 8 Oct. '25
Javasche Bank ... 4½ 20 Oct. '24	Bank v. Noorw. 5 14 Sept. '25
Bank van Engeland 4 1 Oct. '25	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 9 26 Feb. '25	slowakijë... 7 25 Mrt. '25
Bank v. Frankrijk 6 9 Juli '25	N. Bk. v. O'rijk. 9 3 Sept. '25
Belgische Nat. Bnk. 7 30 Nov. '25	N. Bk. v. Hong. 7 22 Oct. '25
Fed. Res. Bank N.Y. 3½ 26 Feb. '25	Bank v. Italië. 7 17 Juni '25
Bank van Spanje ... 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 5½

OPEN MARKT.

	1925				1924	1923	1914
	28 Nov.	23-28 Nov.	16-21 Nov.	9-14 Nov.	24-29 Nov.	26-1 Nov.	20-24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	37/16-1/2	31/4-1/2	3-1/2	31/8-3/8	43/4	37/8-4	31/8-3/16
Prolong.	31/2	31/2-4	31/4-4	3-1/4	41/8-3/4	4	21/4-3/4
Londen							
Daggeld ...	2-3	2-4	21/2-31/2	21/4-4	2-4	1-31/2	13/4-2
Partic. disc.	315/16-4	315/16-4	37/8-15/16	37/8-15/16	311/16-3/4	31/16-3/8	21/4-3/4
Berlijn							
Daggeld ...	9-10	7-10	7-9 1/4	7-10	—	—	—
Partic. disc.							
30-55 d...	63/4	61/4	63/4	63/4	—	—	—
56-90 d...	63/4	63/4	63/4	63/4	—	—	21/8-1/2
Waren-							
wchsel.	83/4	83/4	81/2-3/4	81/2-3/4	—	—	—
New York 1)							
Call money	5-1/4	41/2-51/4	41/2-51/4	41/2-51/4	2-41/4	41/2-1/4	13/4-21/2
Partic. disc.	33/8	33/8	33/8	33/8	—	—	—

1) Call money-koers v. 27 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijd.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York **)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
24 Nov. 1925	2.48%	12.05	59.23	9.56½	11.25½	100 3/8
25 " 1925	2.48 15/16	12.05½	59.23½	9.36	11.27	100 3/8
26 " 1925	2.48 15/16	12.05½	59.24	9.41	11.27	100 3/8
27 " 1925	2.48%	12.05½	59.24	9.72	11.27	100 3/8
28 " 1925	—	12.05	59.22	9.63	11.27	100 3/8
30 " 1925	2.48%	12.04½	59.21½	9.67½	11.27	100 3/8
Laagste d.w. 1)	2.48 5/8	12.04 1/2	59.19	9.25	11.24	100 1/8
Hoogste d.w. 1)	2.48 15/16	12.05½	59.25	9.89	11.28	100 3/8
23 Nov. 1925	2.48 3/4	12.04½	59.21	9.65	11.26½	100 3/8
16 " 1925	2.48 9/10	12.04½	59.16	9.98	11.27	100 3/8
Muntpariteit	2.48%	12.10	59.26	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
24 Nov. 1925	47.95	35.07 1/2	7.36	1.10	10.08	35.32
25 " 1925	47.96	35.10	7.37	1.12½	10.06	35.32½
26 " 1925	47.95	35.10	7.36	1.13	10.05	35.12½
27 " 1925	47.95	35.10	7.36	1.13	10.06	35.32½
28 " 1925	47.91 1/2	35.10	7.36	1.13	—	—
30 " 1925	47.93 1/2	35.10	7.36	1.13	10.10	35.25
Laagste d.w. 1)	47.90	35.—	7.34	1.05	10.—	35.07
Hoogste d.w. 1)	48.—	35.15	7.40	1.20	10.12	35.40
23 Nov. 1925	47.95	35.07 1/2	7.36	1.10	10.11	35.40
16 " 1925	47.92 1/2	35.05	7.36	1.15	10.—	35.44½
Muntpariteit	48.—	35.—	50.41	48.—	48.—	48.—

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
24 Nov. 1925	66.57½	61.85	50.50	6.29	103 1/2	2.48 3/4
25 " 1925	66.60	62.05	50.70	6.26	103 3/4	2.48 3/4
26 " 1925	66.60	62.—	50.70	6.26	103 1/4	2.49
27 " 1925	66.60	61.92½	50.65	6.26	103 3/4	2.49
28 " 1925	66.60	61.90	50.70	6.27	103 1/4	2.49
30 " 1925	66.60	61.95	50.65	6.27	103 1/8	2.48 1/8
Laagste d.w. 1)	66.50	61.65	50.25	6.25	103	2.48 1/2
Hoogste d.w. 1)	66.60	62.10	50.75	6.30	103 3/4	2.49 1/4
23 Nov. 1925	66.55	61.87½	50.70	6.26	103 1/2	2.48 3/4
16 " 1925	66.50	62.—	50.70	6.27	103 3/8	2.48 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	105	2.48 3/4

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
24 Nov. 1925	4,847/10	3,81	23,80	40,21
25 " 1925	4,84 1/2	3,77	23,80	40,19
26 " 1925	—	—	—	—
27 " 1925	4,845/8	3,88	23,80	40,20
28 " 1925	4,849/10	3,89	23,80	40,22
30 " 1925	4,84 1/2	4,—	23,80	40,21
17 Nov. 1925	4,8411/10	3,97	23,80	40,25
Muntpariteit	4,8667	19,30	23,81 1/2	40 1/10

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	14 Nov. 1925	21 Nov. 1925	23/28 Nov. '25 Laagste	28 Nov. 1925 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 3/4	97 3/8	97 7/16	97 9/10
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 5/8	1/10 3/8	1/10 1/2
B. Aires 1) ...	d. p. \$	46 7/8	46 15/16	46 5/8	47
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/6 3/16	1/6 7/32	1/6 3/16	1/6 7/32
Constantin ...	Piast. p. £	852 1/2	887 1/2	870	900
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/4 1/32	2/4 1/8	2/4 3/8	2/5
Lissabon 1) ..	d. per Mil.	217 3/32	217 1/32	2 1/2	2 9/16
Mexico	d. per \$	25	25	24	26
Montevideo 1)	d. per \$	50 7/8	50 7/8	50 1/2	51 1/16
Montreal ...	\$ per £	4.84 1/2	4.84	4.83 1/2	4.84 1/8
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	7 1/8	7 1/8	6 15/16	7 5/32
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/1 1/2	3/1 5/8	3/1 1/2	3/2
Singapore ...	id. p. \$	2/4 3/16	2/4 3/16	2/4 1/8	2/4 3/16
Valparaiso 2) ..	peso p. £	38.80	39.10	38.90	39.00
Yokohama ...	Sh. p. yen	1.8 15/16	1/9 3/32	1/9 1/16	1/9 15/32

1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 2)

Londen 1)	N.York 2)	Londen
23 Nov. 1925 ..	32 3/16	69 3/4
24 " 1925 ..	32 1/8	69 1/4
25 " 1925 ..	32 1/8	69 1/4
26 " 1925 ..	32 1/8	69 1/4
27 " 1925 ..	32 1/16	69 1/8
28 " 1925 ..	32	69 1/8
29 Nov. 1924 ..	33 7/16	69
20 Juli 1914 ..	24 15/16	54 1/8

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 November 1925	30 November 1925
Saldo bij Nederl. Bank	f 9.726.415,15	f —
Saldo bij betaalmeesters	2.341.273,39	2.473.939,08
Voorschot op ult. Oct. 1925 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink.bel. en opcenten op Rijksink.bel.	65.421.573,55	65.421.573,55
Voorsch. aan de koloniën	8.828.985,07	8.922.050,45
Voorsch. a. h. buitenland	212.993.681,10	214.097.833,28
Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk.papier	13.500.000,—	18.500.000,—
Verplichtingen.		
Voorsch. door de Ned. Bank	f —	f 7.101.230,24
Schatkistbilj. in omloop 1)	161.505.000,—	161.505.000,—
Schatkistprom. in omloop	107.440.000,—	107.440.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk.	—	—
Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaalmeesters in kas)	16.912.159,—	16.753.913,50
Door den Postch.- en Giro-dienst in 's Rijks Schatkist gestort	43.779.057,20	48.726.029,22
Schuld a. d. Bank v. Ned. Gemeenten	—	3.470.952,97

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	21 November 1925	28 November 1925
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 696.000,—	f —
Ind. Schatk. prom. in oml.	41.150.000,—	42.499.000,—
Ander Schatkistpapier ..	1.750.000,—	1.750.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	9.116.000,—	3.928.000,—
Muntbiljetten in omloop.	34.668.000,—	34.460.000,—
Ten voordeele v. N.-I. geboekt beleggingsgelden v. h. N.-I. muntfonds.	6.358.000,—	6.358.000,—
Id. v. d. N.-I. Postspaarbnk	1.084.000,—	1.055.000,—
Totaal	f 94.822.000,—	f 89.731.000,—
Tegoe v. N.-I. b/d. Jav. Bk.	—	319.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 30 November 1925.

Activa.		
Binnel. Wis- Hfdbk. f	32.211.639,73	
sels, Prom., Bijbnk. "	14.286.755,78	
enz. in disc. Ag. sch. "	25.369.824,92	f 71.868.220,43
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef. . f	244.893.377,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. "	—	244.893.377,—
Beleeningen { Hfdbk. f	47.038.127,88	
incl. vrsch. Bijbnk. "	11.769.269,04	
in rek.-ert. Ag. sch. "	77.578.766,43	
op onderp. f	136.386.163,35	
Op Effecten	f 134.802.508,35	
Op Goederen en Spec. "	1.583.655,—	136.386.163,35
Voorschotten a. h. Rijk	—	5.514.768,54
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 52.563.895,—	
Muntmat., Goud ..	405.274.286,61	
	f 457.838.181,61	
Munt, Zilver, enz. ..	23.440.879,04	
Muntmat., Zilver ..	—	481.279.060,65
Effecten		
Belegging Res. fonds. f	6.481.932,79	
id. van 1/5 v. h. kapit. "	3.996.787,19	10.478.719,98
Gebouwen en Meub. der Bank	—	5.171.000,—
Diverse rekeningen	—	40.741.608,03
	f	996.332.917,98
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	6.483.597,96	
Bijzondere reserve	12.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	906.073.700,—	
Bankassignatiën in omloop	1.565.944,39	
Rek.-Cour. { Het Rijk f	—	
saldo's: { Anderen "	36.843.364,16	36.843.364,16
Diverse rekeningen	—	13.366.311,47
	f	996.332.917,98
Beschikbaar metaalsaldo	f 291.820.031,27	
Op de basis van 2/5 metaaldekking ..	102.923.429,56	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. "	1.459.100.155,—	
Voornaamste posten in duizenden guldens.		

Beschikbaar metaalsaldo .....

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
30 Nov. '25	457.838	23.441	906.074	38.409	291.820	51
23 " '25	460.484	23.498	880.326	55.475	296.260	52
16 " '25	456.087	23.265	898.458	42.179	290.662	51
9 " '25	451.928	23.020	912.479	34.197	285.067	50
2 " '25	435.870	23.127	940.046	38.583	262.715	47
26 Oct. '25	418.337	23.397	881.287	35.153	257.889	48
1 Dec. '24	505.222	12.042	964.007	28.109	312.339	50
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 1)	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hlervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse rekeningen 2)
30 Nov. 1925	71.868	—	136.386	244.893	40.742
23 " 1925	73.833	—	129.011	244.718	40.084
16 " 1925	77.653	—	134.238	244.536	40.394
9 " 1925	87.057	3.000	133.783	244.431	40.083
2 " 1925	93.484	10.000	166.259	244.249	39.486
26 Oct. 1925	90.134	11.000	126.397	243.155	38.551
1 Dec. 1924	143.089	6.000	194.178	55.377	144.506
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.886	20.188	509

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking. 2) Sluippost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
17 Oct. 1925 ..	972	1.722	818	976	481
10 " 1925 ..	972	1.762	891	979	248
3 " 1925 ..	977	1.788	516	983	341
26 Sept. 1925 ..	1.002	1.721	596	990	333
19 " 1925 ..	1.002	1.686	661	992	255
18 Oct. 1924 ..	1.120	1.537	863	1.040	415
5 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluippost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
21 Nov. 1925	186.500		342.000	37.000	110.700
14 " 1925	186.250		344.000	43.500	108.750
7 " 1925	186.250		342.000	40.000	109.850
31 Oct. 1925	143.456	42.189	338.570	45.914	109.416
24 " 1925	143.456	42.352	336.772	56.948	107.665
17 " 1925	143.861	42.371	335.993	64.425	106.742
10 " 1925	143.627	42.698	334.154	69.868	106.208
22 Nov. 1924	159.079	54.816	277.971	109.708	137.048
24 Nov. 1923	160.070	61.565	259.727	129.399	144.542
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ¹⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
21 Nov. 1925		152.770		***	49
14 " 1925		163.310		***	48
7 " 1925		162.710		***	49
31 Oct. 1925	17.019	27.713	91.055	62.105	48
24 " 1925	17.637	28.933	98.711	60.117	47
17 " 1925	17.235	28.905	104.262	62.185	47
10 " 1925	17.388	29.226	107.058	59.245	46
22 Nov. 1924	34.749	17.454	94.065	36.818	55
24 Nov. 1923	37.547	26.629	90.436	36.103	57
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

BANK VAN ENGLAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbij.	Gov. Sec.
25 Nov. 1925	146.734	141.954	290.052	56.250	238.738
18 " 1925	147.680	141.203	291.664	56.250	240.439
11 " 1925	148.058	141.519	292.818	56.250	242.578
4 " 1925	149.047	141.442	293.480	56.250	242.249
28 Oct. 1925	150.283	142.979	291.617	56.250	240.327
21 " 1925	152.741	142.541	291.901	56.250	240.817
26 Nov. 1924	128.491	123.066	285.378	27.000 ²⁾	240.922
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
25 Nov. '25	41.598	77.348	14.274	111.441	24.531	19 $\frac{1}{2}$
18 " '25	40.248	73.062	15.148	106.632	26.227	21 $\frac{1}{2}$
11 " '25	39.403	74.422	13.169	109.199	26.289	21 $\frac{1}{2}$
4 " '25	35.209	75.148	14.213	105.801	27.354	22 $\frac{1}{2}$
28 Oct. '25	30.179	74.149	11.106	102.615	27.054	23 $\frac{1}{2}$
21 " '25	32.379	74.111	9.618	109.182	29.950	25 $\frac{1}{2}$
26 Nov. '24	41.198	82.391	18.743	112.275	25.175	19,21
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits. ²⁾ Gouddekking.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Waarv. in het buitenl.	Zilver	Te goed in het buitenl.	Buit. gew. voorsch. afd. Staat	Schat-kisttoel-jetten ¹⁾	Wis-sels
26 Nov. '25	5.548	1.864	315	568	31.950	5.178	3.588
19 " '25	5.548	1.864	312	567	31.600	5.174	3.393
12 " '25	5.548	1.864	311	566	31.350	5.167	3.232
5 " '25	5.548	1.864	311	566	31.400	5.161	4.468
29 Oct. '25	5.548	1.864	310	566	29.950	5.148	3.587
27 Nov. '24	5.545	1.864	304	573	22.600	4.842	4.809
23 Juli '14	4.104	—	640	—	—	—	1.541

Data	Waarvan op het buitenl.	Uitge-stelde Wissels	Beleeningen	Circulatie	Rekg. Courant Particulieren	Staat
26 Nov. '25	11	5	2.562	48.085	3.013	9
19 " '25	17	6	2.633	47.943	2.485	30
12 " '25	17	6	2.666	47.682	2.484	45
5 " '25	17	6	2.578	48.011	2.368	16
29 Oct. '25	15	6	2.596	46.679	2.480	37
27 Nov. '24	27	9	2.715	40.447	1.977	18
23 Juli '14	8	—	769	5.912	943	401

¹⁾ In disc. genomen wegens voorsch. v. d. Staat a. buitenl. regeeringen.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bijbuit. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Nov. 1925	1.207,2	96,6	392,5	1.379,5	11,6
14 " 1925	1.207,0	96,6	375,3	1.443,0	9,8
7 " 1925	1.206,9	96,6	361,1	1.474,3	9,8
31 Oct. 1925	1.206,9	126,5	348,3	1.630,1	22,2
23 " 1925	1.204,7	124,4	323,5	1.311,5	14,0
22 Nov. 1924	694,8	240,0	231,6	2.171,2	18,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crf.	Diverse Passiva	Door Rijksb. geheer-disc.
23 Nov. 1925	221,4	891,3	2.423,9	967,9	507,7	706,3
14 " 1925	220,7	845,3	2.558,8	832,7	496,1	686,2
7 " 1925	220,3	786,4	2.677,6	698,0	462,4	646,2
31 Oct. 1925	219,5	682,1	2.802,9	617,7	452,8	594,8
23 " 1925	216,9	789,5	2.395,2	814,8	450,5	746,3
22 Nov. 1924	77,5	1.781,3	1.550,1	904,4	1.702,8	431,0
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0	—

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 23, 14, 7 Nov., 31, 23 Oct., resp. 481,3; 407,7; 354,2; 273,8; 410,9 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Metaal incl. buit. betal.	Beleeningen van tegoed in h. buitl.	Beleeningen van prom. d. provincien	Binnen-landsche wissels	Beleeningen	Voorschot aan den Staat	Circulatie	Rekg. Crf. Particulieren
26 Nov. '25	395	85	480	906	545	5.200	7.544	101
19 " '25	395	85	480	1.018	523	5.200	7.543	152
12 " '25	395	85	480	1.021	623	5.200	7.638	199
5 " '25	394	85	480	1.110	630	5.200	7.636	306
29 Oct. '25	394	85	480	1.135	455	5.200	7.653	132
22 " '25	392	85	480	1.193	404	5.200	7.622	166
27 Nov. '24	358	85	480	1.312	395	5.250	7.603	293

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 30 November 1925.

De ministerieele crisis in Frankrijk heeft zich gedurende de afgelopen week ter beurse van Parijs geuit door met den koers van den franc gepaard gaande heftige fluctuaties van buitenlandse fondsen, en een meer afwachtende houding ten opzichte van Fransche staats- en andere papieren. Men wacht blijkbaar de plannen van den nieuwen Minister van Financiën af, alvorens in de een of andere richting te handelen.

Te Berlijn heeft de beurs, na zwakke opening, een betere houding vertoond, haar oorzaak vindende in minder pessimistische berichten ten aanzien der West-Duitsche Montan-industrie. De vordering der besprekingen over Locarno in den Rijksdag was verder een invloed ten goede. De contrainepartij ging derhalve tot dekkingen over. Tegelijkertijd liepen weer kooporders uit het buitenland binnen. De gunstige cijfers der handelsbalans over October waren een nieuwe haussefactor, daar vooral de uitvoer van eindfabrikaten is verbeterd. De belangconcentratie van den Norddeutschen Lloyd deed vraag naar scheepvaart-aandeelen ontstaan. De week sloot in uitgesproken vaste houding.

Te Londen heeft de beleggingsmarkt zich vrijwel op hetzelfde peil gehandhaafd. — De beleggers willen blijkbaar, te oordeelen naar het resultaat van recente emissies, niet minder dan 5 pCt. rendement. De aandelenmarkt was verdeeld; de meeste aandacht trokken rubbers, waarin winstnemingen plaats vonden.

De fondsenmarkt te New York heeft een verdeeld verloop gehad. Ook hier heeft de verwachting van een discontoverhoging der Federal Reserve Bank te New York een deprimeerenden invloed gehad. Vooral motoraandeelen hebben den druk hiervan ondervonden. Zeer groote koersdalingen zijn in deze fondsen voorgekomen, welke voor een deel door de aandelen in andere industriele ondernemingen zijn overgenomen. Door deze fluctuaties is de baisse-partij krachtiger naar voren gekomen, welke echter tegen het einde der berichtperiode tot gedeeltelijke liquidatie van haar posities is overgegaan. Tegenover de ongeanimeerde houding van industriele aandelen kon echter enige vraag voor sommige spoorwegwaarden worden gesteld, waarbij voornamelijk de laag genoteerde soorten uit de markt werden genomen.

Ten onzent is de stemming van de markt verdeeld geweest, waarbij echter verschillende belangrijke koersverbeteringen in het leven zijn geroepen. De *beleggingsmarkt* is doorgaans vrij vast gebleven; er viel zelfs, naarmate de noteeringen voor prolongatie iets lager werden, een lichtelijk stijgende vraag op te merken. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 105 $\frac{1}{2}$ %, 105 $\frac{1}{2}$ %, 105 $\frac{11}{16}$ %; 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 98 $\frac{15}{16}$ %, 99, 98 $\frac{15}{16}$ %; 7 pCt. Ned.-Indië: 101 $\frac{1}{4}$ %, 101 $\frac{25}{32}$ %, 101 $\frac{1}{4}$ %; 5 pCt. Mexico £100—1000: 9 $\frac{1}{4}$ %, 9 $\frac{9}{16}$ %; 5 pCt. Brazilië, 1903 £100: 75 $\frac{11}{16}$ %, 75 $\frac{1}{4}$ %; 8 pCt. Sao Paulo: 103, 103 $\frac{1}{2}$ %, 103.

De minder vaste tendens werd voornamelijk veroorzaakt door de houding van de *rubbermarkt*, welke ten aanzien feitelijk hetzelfde verloop heeft gehad als te Londen. Ook hier kwam, ondanks de vrijwel onveranderde houding van de productenmarkt, nogal eenig aanbod uit winstnemingen naar voren. Waar tegelijkertijd door het uitblijven van een belangrijke stijging voor het artikel de speculatie geen aanleiding heeft kunnen vinden tot groote aankopen over te gaan, kon tegenover het gestegen aanbod geen evenredige vraag worden gesteld. Het gevolg was een reactie, welke vrijwel over de geheele linie is ingetreden. Amsterdam Rubber: 430, 421 $\frac{1}{4}$ %, 415 $\frac{3}{8}$ %; Deli Batavia Rubber: 314 $\frac{1}{2}$ %, 306 $\frac{1}{4}$ %, 298; Hessa Rubber: 585, 562, 550; Java Caoutchouc: 279, 276, 280; Kali Telepat: 485, 477, 463; R'dam Tapanoeli: 246 $\frac{1}{4}$ %, 227, 230; Serbadjadi: 457, 448, 436; Sumatra Caoutchouc: 399 $\frac{1}{2}$ %, 398, 388; Wai Sumatra Rubber: 419, 411, 395.

In aansluiting aan dezen loop van zaken waren ook *tabaks-aandeelen* iets minder geanimeerd. In den laatsten tijd zijn het voornamelijk de beschouwingen omtrent de rubberwinsten van de tabaksondernemingen geweest, welke aanleiding tot ingrijpen hadden gegeven. Nu de animo voor de rubbermarkt eenigszins afnam, hebben tegelijkertijd liquidaties in tabakswaarden de leiding in de rubriek verkregen. Arendsburg: 588, 557, 579; Deli Batavia: 455 $\frac{1}{2}$ %, 442, 434 $\frac{1}{2}$ %; Deli Mij.: 435, 428, 225 $\frac{1}{4}$ %; Senembah: 523, 509 $\frac{1}{4}$ %, 505 $\frac{1}{2}$ %.

Opvallend vast is daarentegen de afdeling voor *thee-aandeelen* geworden. De berichten uit Britsch-Indië, welke een veel geringer oogst wegens droogte voorspelden, te zamen met den goeden uitslag van de jongste theeveilingen te Londen hebben de aandacht van breede kringen op de desbetreffende aandeelen gevestigd. Waar vele theefondsden zich in vaste handen bevinden, kon aan de sterk gestegen vraag slechts tegen oplopende prijzen worden voldaan. De stijging heeft zich binnen enkele dagen en met sprongen van tientallen procenten voltrokken. Amsterdam Thee: 95, 98, 98 $\frac{1}{2}$ %; Goalpara: 450, 459, 456; Pasir Nananga: 230 $\frac{1}{4}$ %, 226 $\frac{1}{2}$ %, 223; Ringga Landbouw Mij.: 330 $\frac{1}{2}$ %, 340, 330.

Minder geanimeerd, doch ook opgewekt, is het verloop voor *koffie-aandeelen* geweest, in verband met de nog steeds zeer hooge prijzen, welke voor dit artikel gerealiseerd kunnen worden. Kali Tello: 442, 431 $\frac{1}{2}$ %, 444 $\frac{1}{4}$ %; Soember Moedjoer: 137 (ex div.), 140, 143, 142 $\frac{1}{2}$ %.

De gunstige opvattingen omtrent het toekomstige prijsverloop van Indische producten heeft bovendien de aandacht gevestigd op de *aandeelen in handelsondernemingen*; men oordeelde, dat deze vennootschappen eensdeels hogere winsten kunnen maken door het gestegen prijsniveau van de producten, waarin zij handel drijven, anderdeels door den import in Nederlandsch-Indië van allerlei artikelen, waarvoor bij de Indische bevolking thans, door de grotere welvaart, vraag is ontstaan. Het krachtigst hebben de aandeelen geprofiteerd van die maatschappijen, welke, behalve uit den gewonnen handel, ook winsten kunnen trekken uit eigen aanplantingen van Indische producten, zooals Banda, Moluksche Handelsvennootschap, enz. Int. Crediet en Handels Verg. Amsterdam: 239, 249, 248 $\frac{1}{2}$ %; Linde Teves: 119, 123 $\frac{1}{4}$ %, 127 $\frac{3}{8}$ %; Ned. Wol Mij.: 136, 133.

Ook de *suikerafdeling* is veel opgewekter van toon geworden, al zijn buitensporige koersstijgingen hier niet voorgekomen. De betere tendens werd veroorzaakt door de opeenvolgende prijsverhoogingen, welke de V.J.S.P. voor haar afdoeningen uit oogst 1926 heeft toegepast. Hierdoor is zelfs voor maatschappijen met een hoogen kostprijs de mogelijkheid van een winstsaldo geschapen. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 164 $\frac{1}{2}$ %, 168, 170 $\frac{1}{2}$ %; H. V. A.: 638, 644 $\frac{1}{4}$ %, 641 $\frac{1}{2}$ %; Java Cultuur Mij.: 335 $\frac{1}{2}$ %, 344 $\frac{1}{4}$ %, 350; Moorman: 452, 455, 467; Poerworedjo: 113, 115 $\frac{1}{2}$ %, 115; Tjepper: 600, 604, 618; Watoetoelis Poppoh: 660, 664, 669 $\frac{1}{2}$ %.

Petroleumaandeelen hebben een zeer kalm verloop gehad, hoewel aandeelen Koninklijke Petroleum werden gesteund door vrij uitgebreide aankopen voor buitenlandsche rekening. Daarentegen werd de markt eenigszins gedrukt door verkoopen, welke werden uitgevoerd door hen, die hiertegen aandeelen Geconsolideerde uit de markt hebben genomen, om deze te vervisselen in aandeelen Koninklijke Petroleum Mij. Op den laatsten dag der berichtperiode was de handel

in aandeelen Geconsolideerde sterk ingekrompen, omdat toen de mogelijkheid van inwisseling in aandeelen Koninklijke Petroleum niet meer bestond. Dordsche Petr. Ind. Mij.: 387 $\frac{1}{2}$ %, 390, 387; Geconsolideerde Holl. Petr. Cy.: 192, 190 $\frac{1}{4}$ %, 186 $\frac{1}{8}$ %; Kon. Petroleum Mij.: 412 $\frac{3}{4}$ %, 411 $\frac{1}{4}$ %, 407.

Scheepvaart-aandeelen hebben een lichte verbetering getoond, in verband met de iets betere berichten van de vrachtenmarkt en het in de vaart brengen van enkele der opgelegde vaartuigen, zoowel hier als in het buitenland. Holland-Amerika Lijn: 62 $\frac{1}{4}$ %, 63, 66 $\frac{1}{4}$ %; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 75, 78 $\frac{1}{4}$ %, 78 $\frac{1}{2}$ %; Java-China Japan Lijn: 116 $\frac{1}{2}$ %, 119 $\frac{1}{2}$ %, 119 $\frac{1}{4}$ %; Ned. Scheepvaart Unie: 157, 159 $\frac{1}{2}$ %; Stoomvaart Mij. Nederland: 169 $\frac{1}{4}$ %, 171, 171 $\frac{1}{2}$ %.

De *mijnafdeling* was over het algemeen stil, met uitzondering van aandeelen Redjang Lebong, welke een plotselinge krachtige verbetering konden ondergaan, vermoedelijk in verband met berichten, volgens welke het Zuidrif op de onderneming is bereikt. Alg. Exploratie Mij: 146 $\frac{1}{2}$ %, 141 $\frac{1}{2}$ %, 142 $\frac{1}{4}$ %; Billiton te Rubriek: 629, 615, 595; Redjang Lebong: 305, 367, 348 $\frac{1}{2}$ %.

Industriele aandeelen bleven over het algemeen weinig opgewekt, waarbij de handel tot geringen omvang is ingekrompen. Centrale Suiker Mij.: 125, 126, 126 $\frac{1}{2}$ %; Hollandische Kunstzijde Ind.: 147 $\frac{1}{2}$ %, 143 $\frac{1}{4}$ %, 147 $\frac{1}{4}$ %; Jurgens: 126, 120 $\frac{1}{2}$ %, 123 $\frac{1}{8}$ %; Maekubee: 167 $\frac{1}{8}$ %, 163 $\frac{1}{4}$ %, 164 $\frac{1}{2}$ %; Ned. Kunstzijdefabriek: 349, 321 $\frac{1}{2}$ %, 336; Philips Gloeilampen: 404 $\frac{1}{8}$ %, 409, 407.

Bankaandeelen waren vast, voornamelijk voor de Indische soorten, zooals Koloniale Bank, Nederlandsch-Indische Handelsbank, Nederlandsche Han'el Maatschappij, enz. Amsterdamsche Bank: 159, 160 $\frac{1}{2}$ %; Holl. Bank voor Z.-Amerika: 82, 80 $\frac{1}{2}$ %, 81; Javasche Bank: 325 $\frac{1}{4}$ %, 332, 340; Koloniale Bank: 184 $\frac{1}{4}$ %, 191 $\frac{1}{4}$ %, 193 $\frac{3}{4}$ %; Ned.-Ind. Hande's Bank: 148 $\frac{1}{2}$ %, 153 $\frac{1}{4}$ %, 158; Ned. Handel Mij. C. v. A.: 144 $\frac{1}{2}$ %, 147 $\frac{1}{2}$ %, 149 $\frac{1}{2}$ %; R'damsche Bankverg.: 68 $\frac{1}{4}$ %, 69, 69 $\frac{1}{2}$ %.

De *Amerikaansche afdeling* bleef stil. Eenige aandacht bestond voor aandeelen Intercontinental Rubber en Kansas City Southern. American Water Works: 296, 308; Anaconda Copper: 99, 98 $\frac{1}{4}$ %, 98; Studebaker: 1435, 1475, 1460; United States Steel: 127 $\frac{1}{4}$ %, 131, 130 $\frac{3}{4}$ %; Baltimore & Ohio: 91 $\frac{1}{2}$ %, 92 $\frac{1}{2}$ %, 90 $\frac{1}{4}$ %; Erie: 36 $\frac{1}{2}$ %, 36 $\frac{3}{4}$ %; Union Pacific Railr.: 144 $\frac{1}{2}$ %, 147 $\frac{1}{2}$ %, 147 $\frac{3}{8}$ %; Wabash Railw.: 40, 40 $\frac{11}{16}$ %, 39 $\frac{13}{16}$ %.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

1 December 1925.

De opwinding in de tarwemarkten is in de afgelopen week niet minder geweest, dan in de voorafgaande en behalve op Zaterdag, toen er vooral in Noord-Amerika een vrij sterke reactie plaats vond, bewogen de prijzen zich voortdurend in de stijgende lijn. Nog steeds is de Argentijnsche oogst het mikpunt, waarop de cropkillers hun aanvallen richten en het feit, dat de oogst in het Noorden van de Zuid-Amerikaansche republiek ontegenzeggelijk door zoogenaamde zwarte roest ernstig beschadigd is, heeft berichten en schattingen in het leven geroepen, die waarschijnlijk sterk overdreven zijn, maar die toch in ieder geval een overwegenden invloed op de markt hebben doen gelden. Telkens als men vrij algemeen overtuigd was, dat de berichten te zwart gekleurd waren, zorgden de haussiers, dat weer een nieuw bericht het vuurtje opstookte en het laatste wat ons thans bereikt, is dat officieus in Argentinië wordt aangenomen, dat in Santa Fé en Cordoba de helft van de tarwe weg en de andere helft van slechte kwaliteit zou zijn. In deze beide provincies is 42 pCt. van den oogst uitgezaaid volgens de onlangs gepubliceerde schatting. Is dit bericht juist, dan zou de oogst 21 pCt. kleiner zijn, terwijl de kwaliteit van verdere 21 pCt. slecht zou zijn. Dit zou ongeveer neerkomen op een vermindering van den oogst van 30 pCt., maar men moet dan tevens in aanmerking nemen, dat de oogst in het Zuiden en in de centrale provincies nog verbeterd is, zoodat de totale vermindering dan ca. 25 pCt. zou bedragen of ruim 7 miljoen quarters. Het exportsurplus zou dan van ongeveer 20 $\frac{1}{2}$ miljoen tot 13 $\frac{1}{2}$ miljoen quarters teruggaan, hetgeen vrijwel overeenkomt met een schatting in Chicago gepubliceerd door de Armour Grain Company van 100 miljoen bushels (13 $\frac{1}{2}$ miljoen quarters = 108 miljoen bushels). Dit zou zeer ernstig zijn, maar men doet goed, bij de beoordeeling van deze cijfers in aanmerking te nemen, dat ze niet zijn opgemaakt door een grondig onderzoek, doch slechts door ruwe schattingen in verband met ontvangen berichten. Er zal dus nog af te wachten zijn en zelfs een Argentijnsch officieel oogstbericht zal ons voorloopig niet uit de onzekerheid brengen, daar de regering te Buenos-Aires evenmin over een goed getoeteld statistisch bureau beschikt.

Door de opwinding over den Argentijnschen oogst werd op Australië minder gelet. De berichten vandaar zijn nogal wat

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Aires			Soorten	30 Nov. 1925	23 Nov. 1925	1 Dec. 1924
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.				
28 Nov. '25	163 7/8	72 1/8	38 1/8	14,70	8,10	18,20	Tarwe*	** 16,—	** 15,75	16,—
21 „ '25	160 7/8	73 1/8	39 1/8	13,90	8,40	18,85	Rogge (No. 2 Western) ..	11,—	10,60	14,40
28 Nov. '24	154 1/2	113 3/4	52 3/4	15,30	10,85	22,65	Mais (La Plata)	201,—	210,—	225,—
28 Nov. '23	102 1/4	72	43 1/8	12,70	10,55	22,30	Gerst (48 lb. malting) ..	184,—	188,—	240,—
28 Nov. '22	118	71 1/8	43 1/8	11,50	7,75	18,25	Haver	10,85 ¹⁾	10,75 ¹⁾	12,60 ⁴⁾
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/4	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ..	15,10	15,20	14,35
							Lijnzaad (La Plata)	425,—	438,—	476,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG. * No. 2 Hard/Red Winter Wheat. 4) Canada No. 3. ** Manitoba III.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	22/28 Nov. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	22/28 Nov. 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	1925	1924
Tarwe	13.239	1.152.101	1.246.894	100	21.216	46.407	1.173.317	1.293.301
Rogge	16.128	279.182	552.426	—	450	3.775	279.632	556.201
Boekweit	442	20.748	22.449	190	340	528	21.088	22.977
Mais	38.542	733.692	727.658	—	75.510	104.319	809.202	731.977
Gerst	18.978	281.583	305.073	8.443	11.046	32.811	292.629	337.884
Haver	1.405	207.411	227.511	—	252	1.445	207.663	228.956
Lijnzaad	1.941	207.615	232.342	4.147	62.897	62.142	270.512	294.484
Lijnkoek	2.756	173.027	186.842	—	—	700	173.027	187.542
Tarwemeel	1.394	113.595	242.096	505	18.839	28.946	132.434	271.042
Andere meelsoorten	438	9.366	8.009	—	—	—	9.386	8.009

beter en in ieder geval heeft de verhooging van prijzen in Europa medegebracht, dat een aantal Australische ladingen verhandeld werd meest voor aflading begin Januari. Argentinië verkocht bijna niets en Europa blijft voorloopig nog aangewezen op Noord-Amerika, vooral op Canada om zijn behoeften tot ongeveer Maart te dekken. In Engeland zijn de zaken het levendigst geweest. Van de matige tot kleine verschepingen van den laatsten tijd naar Europa was het deel voor het Britsche Rijk bestemd al heel gering en er deed zich dan ook weer een buitengewoon levendige vraag voor, voor dadelijk leverbare tarwe. Sommige fabrieken schijnen tijdelijk te moeten sluiten bij gebrek aan tarwe en bovendien heet het, dat verschillende vroeger door speculanten verkochte contracten niet geleverd zullen worden. De verschepingen waren in de afgelopen week bijna even groot als in de week daarvoor en zij lijken oppervlakkig voldoende al zijn zij veel geringer dan een jaar geleden. Als wij na-gaan, dat een jaar geleden de hoeveelheid tarwe en meel onderweg naar Europa bedroeg 8.245.000 qrs. tegen nu 3.765.000 qrs. dan begrijpt men, dat de toestand gunstig was voor de haussiers om alarm te blazen. Met dat al hebben de fabrieken vaak veel moeite voor hun meel naar verhouding tot tarwe voldoende prijzen te bedingen. Vooral in ons land wordt daar ernstig over geklaagd; sommige fabrieken hebben hun prijzen in het geheel niet verhoogd, ook al is hier tarwe al evenmin overvloedig, zij het ook niet zoo schaarsch als in Engeland. Wanneer men zijn aandacht richt op de te geringe hoeveelheid tarwe, die sedert Augustus Europa bereikte, dan moet men evenmin blind zijn voor het feit, dat dit beteekent, dat Amerika en Canada onvoldoende geëxporteerd hebben. In de Vereenigde Staten wordt dit niet gevoeld, daar de oogst niet bijzonder groot is, maar in Canada neemt de zichtbare voorraad wekelijks flink toe, aangezien de boeren de tarwe ruim aanvoeren. Maar door de tegenwoordige opwindung wordt op dit feit al heel weinig acht geslagen. Bovendien neemt het verre Oosten meer af dan verleden jaar wat eenigszins de ophooping van voorraden tegengaat. De zoo juist gepubliceerde weekcijfers geven voor den Canadeeschen zichtbaren voorraad slechts een kleine vermeerdering te zien, die onmiddellijk de vaste stemming nog vaster gemaakt heeft.

Rogge. Ook thans volgde rogge tarwe eenigszins, zoodat de prijzen stegen. Daar de vraag evenwel niet vermeerderde, had de omzet niet veel te beteekenen. Noord-Amerika laadde al heel weinig rogge af, zonder dat dit een stimulans voor de Europeesche roggemarkt was. Velen gelooven in een spoedige vermeerdering van de vraag naar rogge in verband met het groote prijsverschil van rogge en tarwe. Tot nog toe is van dit aannemelijk gevolg van de dure tarweprijzen nog niets te bespeuren.

Mais. Van de voergranen valt in het algemeen weinig nieuws te vermelden. Ze volgden de beweging van tarwe niet; integendeel de prijzen brokkelden voortdurend iets af, vooral in Noord-Amerika. Voor Januari-aflading is deze mais met Balkanmais de goedkoopste en een vrij regelmatige doch niet groote handel vond plaats in deze Amerikaan-

sche mais in Liverpool en ten onzent. Voor spoedige levering trok vooral in Engeland Donaumaïs de aandacht, terwijl bovendien de Russen eenige ladingen mais terugkochten, Zuid-Afrika laadde slechts weinig af en het heeft er veel van, of de groote verschepingen van dit land eenigszins tot het verleden behooren. Toch is er nog zooveel van Zuid-Afrika onderweg, dat het aanbod daarvan groot is en de prijzen geen verbetering konden ondergaan. Ten onzent waren de aanvoeren in verhouding te groot, zoodat de vraag voor mais gering was en in verband met de verlaging van Noord-Amerika was de stemming tamelijk flauw met weinig omzet. In verhouding ging er op de termijnmarkt nog al wat om.

Gerst was kalm met weinig zaken. De tweede hand bood Amerikaansche gerst meestal aanzienlijk lager aan dan de eerste hand; het aanbod van Russische is sterk verminderd, maar ook de vraag is klein. Tegenover het vermeerderde aanbod van de Donaulanden stond onvoldoende vraag.

Haver was bijna nominaal. Zoo min in Engeland als op het Continent trokken de vrij sterke fluctuaties in Winnipeg veel belangstelling en het slot is kalm tot bijna onveranderde prijzen.

SUIKER.

De verschillende suikermarkten waren de afgelopen week kalm gestemd met vaste tendens.

In Amerika liepen de noteringen voor Spot Centrifugals zoowel als op de termijnmarkt nog wat op, hetgeen uit ondervolgende cijfers te zien valt:

	Sp. C.	Dec.	Jan.	Mrt.	Mei
Slot voorafgaande week	4.08	2.30	2.36	2.44	2.56
Opening verslagweek	4.08	2.29	2.39	2.46	2.59
Slot verslagweek	4.15	2.36	2.40	2.51	2.64

De ontvangsten in de Atl. havens der V. S. bedroegen deze week 48.000 tons, de versmeltingen 49.000 tons (tegen 41.000 tons in 1924) en de voorraden 57.000 tons.

De Specificatie van Willett & Gray's raming der wereldooftsten 1925/26 vindt men in dit No. onder „Aanteekeningen”. Intusschen hebben W. & Gr. hunne taxaties voor den Amerikaanschen Biet- en Louisiana Rietooftst verlaagd met resp. 15.000 en 10.000 tons.

Prompte Cubasuiker werd verhandeld tot prijzen oplopend tot 2 1/2 d.c. c. & fr. New York, terwijl de notering oif Europa voor Januari/Februari verscheping Sh. 11/10 1/2 was.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten tot 21 Nov.	7.920	12.962	714
Tot 1 Dec. '24-21 Nov.	4.915.303	3.918.946	3.478.899
Werkende fabrieken	1	—	—
Weekexport 21 Nov.	68.666	30.372	15.531
Totale export 1 Jan.-21 Nov.	4.593.810	3.850.996	3.430.680
Totale voorraad op 21 Nov.	327.798	67.261	47.034

In Cuba hebben thans reeds een half dozijn fabrieken de campagne geopend, waardoor de vroegere voorspellingen van eenen laten Cuba-oogst gelogenstraft worden.

F. O. Licht geeft de volgende nieuwe raming van de bietsuiker oogsten in Europa:

	1925/26 tons	1924/25 tons
Duitsland	1.680.000	1.575.614
Tsjechoslowakije	1.560.000	1.409.703
Oostenrijk	85.000	75.000
Hongarije	180.000	202.354
Frankrijk	740.000	827.472
België	360.000	400.105
Holland	315.000	329.244
Denemarken	175.000	140.000
Zweden	192.000	135.000
Polen	550.000	494.854
Italië	170.000	422.000
Spanje	225.000	260.000
Rusland	1.000.000	458.375
Andere landen	300.000	348.000

Totaal in Europa.. 7.532.000 7.077.791

welke cijfers natuurlijk nog voor verandering vatbaar zijn.

In Engeland verhoogden Raffinadeurs hunne prijzen deze week met 6 d.

Czarnikow publiceert de zichtbare voorraden als volgt:

	1925 Tons	1924 Tons	1923 Tons
Duitsland 1 Nov.....	422.000	347.000	256.000
Tsjechoslowakije 1 Nov.....	388.000	337.000	280.000
Frankrijk 1 Nov.....	173.000	151.000	94.000
Nederland 1 Nov.....	59.000	62.000	49.000
België 1 Oct.....	18.000	11.000	15.000
Engeland 1 Nov.....	280.000	118.000	188.000
Europa..	1.340.000	1.026.000	882.000
V.S. Atlant. havens 25 Nov. ...	57.000	20.000	48.000
Cuba 22 Nov. alle havens	328.000	67.000	47.000
Totaal ..	1.725.000	1.113.000	977.000

Op Java bleef ook gedurende de afgelopen week de stemming van de markt zeer vast. Na verdere belangrijke afdoeningen uit oogst 1926 tot f 9¼ voor Superieur, f 8¾ voor No. 16 en hooger en f 8½ voor Muscovados, werden verdere biedingen op deze basis geweigerd, waarop door een enkelen koper f 10 voor Superieur betaald werd. Disponibele suiker werd verhandeld tot prijzen oplopende tot f 10¼ voor Superieur.

Het slotrendement van 148 fabrieken bedroeg dit jaar 11 pCt. meer dan verleden jaar.

Hier te lande opende de markt aanvankelijk kalm. De tot verhoogden prijs gemelde afdoeningen door de V.I.S.P. veroorzaakten hier echter meerdere belangstelling voor termijnsuiker, zoodat prijzen geleidelijk konden oplopen tot de slotnoteeringen van f 17¼ voor December en f 18 voor Mei, waartoe grif koopers werden gevonden, terwijl Augustus tot f 18¼ à ¾ gedaan werd. De omzet bedroeg deze week 11.100 tons.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 18 November 1925.

De Amerikaansche katoenmarkt is in de afgelopen week onder den invloed geweest van weerberichten en „professional operators”, waardoor prijzen aanzienlijk fluctueerden. De ontvangsten in de havens en de verzending vonden geregeld voortgang, terwijl het Continent reeds aanmerkelijk meer dan verleden jaar heeft afgenomen. Liverpool-noteeringen voor Mid-American spot stegen verleden Donderdag 27 punten; de helft van deze stijging ging echter Vrijdag j.l. weer verloren, doch Maandag werd de notering tot 10.79 opgevoerd, wat het hoogste punt voor deze maand beteekende. Gisteren was er weer een val van 6 punten en bij de opening van vandaag waren futures 8 tot 11 punten hooger. Het op handen zijnd Bureau Rapport, dat Zaterdag verschijnt, heeft ten gevolge, dat de meeste koopers een afwachtende houding aannemen. Egyptische katoen is flauwer; F.G.F. Sakel spot noteerde deze week 30 punten lager. Het eindrapport over den oogst bedraagt 7.560.929 cantars, waarvan Sakel 3.511.984 en andere soorten 4.348.945 cantars. Locoverkopen in Liverpool waren verleden week gering, nl. pl.m. 36.000 balen; Am. 18.690, Eg. 1200, en andere soorten 16.110 balen.

Spinners van Amerikaansche garens maken een moeilijken tijd door en het schijnt, dat er in enkele nummers reeds voorraden beginnen te komen. Ervaringen van Spinners varieeren onderling nog al; hier en daar schijnt wat geplaatst te zijn; enkele spinners van grove en medium

mule cops schijnen flinke posten geboekt te hebben, echter tegen minder goede prijzen. Ringspinners zijn in een betere positie, daar jongste verkoopen de productie nog overtreffen, zoodat de drang tot verkoopen niet zoo heel groot is. De vraag voor export is slechts gering, hoewel er enkele zaken in 30/32 voor Indië gerapporteerd worden. Naar getwijnde garens, zoowel voor het binnenland als voor export is de vraag slechts beperkt. Het resultaat van de stemming over het voorstel van de Master Federation om in de Amerikaansche sectie den werktijd van 39¼ tot 35 uur te verminderen, wordt met belangstelling tegemoet gezien. Naar Egyptische garens bestaat slechts weinig vraag, hoewel er geruchten gaan, dat er aanzienlijke hoeveelheden in 60er twist geboekt zijn, ofschoon de prijzen van deze contracten meer dan slecht te noemen zijn. Volgens den „Board of Trade” bedraagt de export van katoenen garens gedurende de maand October 17.855.100 lbs. tegen 13.454.100 lbs. over dezelfde maand in 1924 en 14.733.500 lbs. in 1923. Voor Duitschl. en Holland samen bedraagt het totaal hiervan iets meer dan 10 mill. lbs., of circa 56 pCt.

De doekmarkt is de afgelopen week nog al teleurstellend geweest en slechts een klein gedeelte van de biedingen hebben tot zaken aanleiding gegeven. Een gunstig teeken is, dat de vraag van China wat beter is en dat er vandaar meer aanvragen aan de markt zijn. Hoewel er van de overige markten voldoende belangstelling is, is het resultaat hiervan toch nog zeer gering. Doekprijzen blijven vast, ondanks het feit, dat verschillende fabrikanten gaarne willen verkoopen, daar manufacturen in verhouding tot katoen- en garenprijzen momenteel zoo goedkoop zijn, dat verdere concessies in den regel niet te verkrijgen zijn. Het is te hopen, dat katoen ons verder geen onaangename verrassingen meer zal brengen en dat het vertrouwen op de overzeesche markten langzamerhand weer zal terugkeeren.

Manchester, d.d. 25 November 1925.

Prijzen van Amerikaansche katoen waren de laatste dagen der vorige week wat flauwer in verband met het te verschijnen Bureau rapport, dat inmiddels j.l. Zaterdag gepubliceerd is, en een vermindering aangaf van 88.000 balen vergeleken bij het vorige Bureau rapport, en waarvan het onmiddellijke resultaat was, dat New York j.l. Zaterdag 60 tot 74 punten hooger sloot. Liverpool volgde 's Maandags met een stijging van 40 punten bij de opening en sloot 32 tot 27 punten hooger. Prijzen van gisteren waren iets lager, maar de toon bleef vast. Ook waren noteeringen van Eg. katoen iets flauwer, doch zijn wat vaster geworden op berichten van Gouvernementsinkoopen. Verkoopten te Liverpool bedroegen de vorige week slechts 35.000 balen.

De Amerikaansche garenmarkt is bepaald kalm. Spinners van grove nummers, zoowel twist als weft vinden het moeilijk hun productie te verkoopen. Er wordt dan ook slechts weinig verkocht en voorraden beginnen toe te nemen. Ook is de vraag naar ringtwist, en naar muletwist en weft in de medium-nummers slechts gering. Fabrikanten schijnen hunne behoeften slechts van week tot week te dekken en de omzet is over het algemeen slechts klein. Wel is er nog eenige vraag aan de markt, maar de belangstelling voor eenigszins groote hoeveelheden ontbreekt, tenzij tegen ruïneuze prijzen. Naar getwijnde garens: bestaat vraag voor het binnenland, doch zijn ook hier de geboden prijzen te laag. In de Egyptische sectie varieeren de ondervindingen van Spinners: sommigen rapporteeren flinke zaken, terwijl anderen daarentegen niets te doen hebben.

Ook op de doekmarkt is nog wel vraag en er worden voortdurend kleine orders in diverse soorten geboekt; biedingen voor groote hoeveelheden zijn echter over het algemeen ook hier te laag, hoewel verschillende fabrikanten gaarne orders willen boeken. Noteeringen blijven vast en ondanks de flauwe stemming op de markt is het moeilijk enige concessie te verkrijgen en is er deze week dan ook slechts weinig geboekt. Het Bureau rapport held als gewoonlijk verleden week zaken tegen, doch had anders geen merkbaaren invloed. Er schijnt nog steeds een gevoel van afzijdigheid te bestaan op de overzeesche markten, want hoewel voorraden van manufacturen op de overzeesche markten zonder twijfel gering zijn, schijnt niemand geneigd te zijn tot inkoop over te gaan.

KOFFIE.

De markt verkeerde in de afgelopen week nog steeds in de ongeanimeerde stemming, waarvan reeds in de laatste berichten was melding gemaakt. Van Brazilië, alwaar de wisselkoers eerst iets opliep, om daarna wederom iets te dalen, waren de kost- en vrachtaanbiedingen afwisselend een enkele shilling hooger of lager en ten slotte sloot de markt aldaar op prijzen voor Santos iets boven de waarde der vorige week, terwijl die voor Rio eer iets lager waren. Indië was met Robusta op aflading wat gemakkelijker en aan

onze termijnmarkt dobberden de noteringen met kleine fracties heen en weer en toonden bij het afsluiten van dit bericht slechts minimale verschillen met die van een week te voren. Ook de locomarkt was loom en de omzet zeer beperkt.

Volgens mededeeling van het Permanente Comité tot Verdediging van de Koffie in den Staat Sao Paulo bedroeg de voorraad in de pakhuizen en de spoorwegstations in het binnenland van genoemden Staat op 14 November 3.827.000 balen, welk cijfer eene vermeerdering aanwijst van 175.000 balen tegen 31 October.

Per post uit Brazilië ontvangen berichten bevestigen nogmaals, dat de langdurige droogte in dit najaar grooten invloed gehad heeft op den bloei van den 1926/27er Santos-oogst, en dat de verwachtingen van de opbrengst daardoor gematigd zijn. Omtrent den volgenden Rio-oogst zijn de vooruitzichten nog steeds onzeker; Victoria echter belooft groot te worden.

Van Centraal-Amerika komen thans regelmatig aanbiedingen van gewasschen koffie uit den nieuwen oogst, te verscheppen in de maand December. Hiermede wordt bevestigd, dat deze oogst dit jaar iets vroeger is dan gewoonlijk, daar andere jaren de verschepingen meestal eerst in Januari plegen aan te vangen. In de vraagprijzen is den laatsten tijd weinig verandering gekomen. Prima gewasschen Guatemala bijv. wordt aangeboden tot ongeveer \$ 30,50 à \$ 31, verscheping in December. Januari-verscheping is in de meeste gevallen 6 d., Februari-verscheping 1/- lager te koop.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 100/- à 102/- per cwt., en van dito Prime ongeveer 103/- à 104/-, terwijl zij van Rio type New York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 79/- à 79/6 en voor Januari-verscheping 78/6 à 79/-.

Van Robusta op aflading zijn op dit oogenblik de aanbiedingen van Indië:

Palembang Robusta, December-verscheping, 45¼ ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, Jan/Mrt.-verscheping, 53 ct., alles per ½ KG. c.i.f., uitgeleverd gewicht, netto contant.

De officieele loco-noteringen bleven onveranderd 67 ct. per ½ KG. voor Superior Santos en 58 ct. voor Robusta, doch om koopers te ontmoeten zijn houders onder de bestaande omstandigheden meestal gedwongen niet onbelangrijk onder deze noteringen af te geven.

De noteringen aan de Rotterdamse termijnmarkt, waren aan de ochtend-call als volgt:

Santos-contract basis Good				Gemengd Contract basis Santos Good				
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
1 Dec.	54 1/8	51	49 1/8	47 1/8	49 3/8	47 1/8	45 3/8	44 1/8
24 Nov.	53 7/8	50 3/8	48 3/8	46 3/8	49 5/8	46 3/8	44 3/8	43 3/8
17 "	55 5/8	52 1/8	50 1/8	47 3/8	51 1/8	48 3/8	46 3/8	45 1/8
10 "	56 1/8	53	51 1/8	48 1/8	53	50	48 1/8	46 3/8

De slot-noteringen te New York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
30 Nov.	\$ 16,38	\$ 16,25	\$ 16,—	\$ 15,15
23 "	" 16,73	" 16,25	" 15,83	" 14,90
16 "	" 17,75	" 17,05	" 16,63	" 15,53
9 "	" 18,21	" 17,30	" 17,—	" 16,15

Rotterdam, 1 December 1925.

THEE.

De stemming van de theemarkt onderging in de afgelopen week weinig verandering. Zij bleef n.l. onveranderd vast met aanvankelijk een rijzing, vooral van de gewone soorten, welke rijzing echter later in de week gedeeltelijk verloren ging. Toch is de gemiddelde prijs van Britsch-Indische thee in Londen met bijna ½ d. per lb. opgelopen.

Hier op de markt ging weinig om, doch bleef men eveneens vast gestemd.

Uit Batavia wordt bericht, dat de regens nu in vrijwel alle theedistricten zijn doorgekomen; de invloed daarvan zal zich echter eerst voor de December- en Januari-oogsten doen gevoelen.

Voor November wordt een oogst verwacht, die nog steeds veel zal verschillen met dien van verleden jaar. De totale Java-oogst zal 6 à 7 miljoen lbs. h.K.g. kleiner zijn dan die van verleden jaar. Amsterdam, 30 November.

VRACHTENMARKT.

De Noord-Amerikaansche markt was vast en vooral van de Northern Range was veel vraag. De bevrachters toonden speciaal interesse voor U.K. in welke richting de vracht 3 d. is gestegen. Er werden booten bevracht van

verschillende grootten en posities tot 31 December tegen 3/1½ tot 3/3 per qtr. Voor cancelling tot 10 Januari werd 3/- betaald. Naar de Middellandsche Zee werd bevracht per December op basis van 3/3 tot 3/4½ per qtr. en naar Griekenland tegen 4/-. Van West St. John werd de betrekkelijk goede vracht van 18 cents per 100 lbs. betaald, ook naar de Middellandsche Zee. Naar het Continent was de vraag gering, doch werd niettemin een groote boot naar Rotterdam direct gedaan per 10/24. December tegen 13 cents per 100 lbs. zwaar graan, optie volle lading gerst en/of haver tegen respectievelijk 1 en 2 cents extra. De Golf toonde meer belangstelling voor bevrachting en ladingen zijn aan de markt tegen 14 cents per 100 lbs. per Dec./Jan. naar Antwerpen of Rotterdam, waarvoor waarschuwing 15 cents te bedingen zal zijn. Tegen dit cijfer toonen reeders echter tot nu toe geen interesse.

De vracht van West-Indië voor suikerladingen was vast, doch de vraag kalm. Een boot van 8000 tons bedong van Cuba 17/6 naar het Continent per 10/24 Dec., terwijl een handige lading van 3500 tons werd bevracht tegen 18/- naar U.K./Continent (Havre-Amsterdam range).

De betere vraag van de North Pacific heeft zich ontwikkeld en de bevrachters waren door schaarschte aan tonnage gedwongen hogere vrachten te betalen.

De River Plate bleef actief voor December belading, en er werd tot 22/6 betaald van Upriver voor handige tonnage. Tegen het einde werd de markt minder en de vrachten liepen iets terug.

De chilispetervrachtenmarkt bleef bijzonder kalm. Naar Europa zijn slechts twee orders in de markt, waarvoor 25/6 wordt geïndiceerd, optie Middellandsche Zee tegen 27/6. De eenige afsluiting is een lading van 7000 tons per 20 Dec./10 Jan. naar Alexandrië tegen 27/6. Voor partijen bestaat in het geheel geen vraag.

Met uitzondering van één of twee bleven de markten van het Oosten zeer kalm. Van Wladiwostock werd een boot bevracht voor 7000 tons boonen 5/25 December tegen 35/7½ basis één haven Hull/Rotterdam/Hamburg met verschillende opties. Per Febr. werd een partij van 3000 tons geboekt tegen 35/-. Van Dalny werd prompte tonnage bevracht tegen 24/- naar twee havens Londen/R'dam/Hamb.

Ook van Australië vonden verscheidene afsluitingen plaats, doch moest in alle gevallen de optie van Indië gegeven worden. Van Sydney werd een 6000 tonner betaald met 42/- naar Middellandsche Zee/U.K./Continent, optie Bombay/Calcutta/Karachi 27/6 per 1/31 Januari.

De Britsch-Indische markt bleef zeer kalm; afsluitingen vonden niet plaats. Van Zuid-Afrika vonden meerdere afsluitingen plaats. Handige booten van Kaapstad/Durban range naar U.K./Continent werden met 24/- betaald per prompt en 24/3—24/6 (naar gelang van grootte) per Dec.

De Donau is vast en er is veel vraag naar kleine booten tegen 20/- tot 20/6 en 18/6 tot 19/- voor grotere booten. De Zwarte Zee is flauw.

De vrachten van de Middellandsche Zee bleven onveranderd. Er werd o.m. betaald: Hornillo Bay/Middlesboro 7/6, IJmuiden 5/6, Algiers of Bona/Rotterdam 5/6. Fosfaat betaalde: Stax/Garston 9/9, Bougie/Rotterdam of Vlaardingen 5/7½, vrije lossing. Van de Golf van Biscaye vond een flink aantal bevrachtingen plaats en de vrachten blijven vast. Bilbao/R'dam betaalde 5/6. Onton/IJmuiden 6/-.

De time-charter markt had een levendiger aanzien. Groote booten werden voor 7 en 9 maanden genomen (Pacific vaart) tegen 95 cts. en \$ 1. Met oplevering in een Atl. haven der V. S. kunnen meerdere booten geplaatst worden.

De uitgaande vrachten voor kolen van Engeland zijn iets minder. Van Zuid-Wales werd betaald: Nantes 4/3, Gibraltar 8/3, Buenos Aires 13/6 en van de Oostkust: Libau 6/9, Bayonne 7/-, Buenos Aires 13/6.

30 November 1925.

RIJNVAART.

Week van 23 t/m. 29 November 1925.

De toestand te Rotterdam bleef onveranderd. Ertsaanvoer bleef gering. De ertsvrachten bedroegen f 0,27½ met ½ en f 0,37½ met ½ lostijd.

Naar den Bovenrijn werd niet veel gecharterd, en de vracht bedroeg hiervoor f 1,50 met verkorten lostijd.

Het sleeploon varieerde tusschen 55—40 ct.-tarief.

Het grootste gedeelte der ledige schepen sleepte naar de Ruhrhavens, om aldaar kolen te laden.

De waterstand bleef vallend. Naar den Bovenrijn werd op max. M. 1,80 afgeladen en naar den Benedenrijn op M. 2,50.

In de Ruhrhavens nam de vraag naar ruimte sterk toe, terwijl de aanbieding, vooral van Kanaalruimte, verminderde. Dientengevolge ondergingen de vrachten naar alle richtingen eene beduidende verhooging.